

AINAVU TEMATISKAIS PLĀNOJUMS

(PROJEKTS)

**Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments
2016**

SATURA RĀDĪTĀJS

Satura rādītājs.....	2
Izmantotie saīsinājumi.....	4
1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums.....	5
1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā	5
1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums.....	7
1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam. .8	
2. Esošā situācija.....	11
2.1. Ainavas plānošana valsts, reģionu un lokālā līmenī.....	11
2.1.1. Eiropas ainavu konvencija.....	11
2.1.2. Ainavu plānošana valsts līmenī.....	11
2.1.3. Ainavu plānošanas reģionālā līmenī.....	12
2.1.4. Līdzšinējā pieredze ainavu plānošanā Rīgā.....	14
2.2. Rīgas ainavas veidošanās vēsturiskie aspekti	17
2.2.1. Dabas apstākļi un ģeogrāfiskās īpatnības	17
2.2.2. Galvenie vēsturiskās apbūves attīstības periodi, teritorijas un mantotie ainavas slāņi.....	17
2.2.3. Mūsdienu Rīgas ainavu veidojošie virzītājspēki	21
2.3. Ainavu sistēma.....	22
2.3.1. Ainavu uztveres aspekti.	22
2.3.2. Ainavu novērtēšana	23
2.3.3. Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana.....	25
2.3.3.1. Ainavu telpu iedalījums pēc to nozīmes.....	25
2.3.3.2. Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana.....	27
3. Tematiskā plānojuma risinājumi.....	28
3.1. Identificētās Rīgas ainavas.	28
3.1.1. Rīgas tipisko un unikālo ainavu noteikšana.	29
3.1.2. Kultūrvēsturiski augstvērtīgās Rīgas ainavas.....	30
3.1.3. Ekoloģiski augstvērtīgās Rīgas ainavas	30
3.1.4. Dzīvojamās vides ainavas	30
3.1.5. Industriālās ainavas	31
3.1.6. Degradētās ainavas	32
3.2. Rīgas telpiskā struktūra.....	34
3.2.1. Rīgas telpiskās struktūras shēma	34
3.2.2. Plānotā apbūves augstuma noteikšana Rīgā.	45
3.2.2.1. Atļautais apbūves augstums RTP2006.	45

3.2.2.2. Metode stāvu skaita noteikšanai.....	47
3.2.2.3. Piemērošana	48
3.3. Nosacījumi tālākai ainavu pārvaldībai	49
3.3.1. Ainavu plānošana lokālā līmenī	49
3.3.2. Ainavu veidošana	51
3.3.3. Ainavu uzturēšana	51
3.3.4. Ainavu aizsardzība	51
3.3.5. Sabiedrības līdzdalības organizēšana un RD institūciju atbildība ainavu pārvaldībā	51
4. Sabiedrības līdzdalība Ainavu TmP izstrādē.	55

Pielikumi

1. Pielikums Identificētās Rīgas ainavas
2. Pielikums Rīgas tipisko un unikālo ainavu kvalitātes mērķi
3. Pielikums Rīgas telpiskās struktūras shēma.
4. Pielikums Degradēto teritoriju un objektu izvietojums Rīgā

Izmantotie saīsinājumi

Saīsinājuma apzīmējums	Saīsinājuma skaidrojums
RD PAD	Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments
RTP2030	Izstrādes stadijā esošais Rīgas teritorijas plānojums
RTP2006-2018	Rīgas teritorijas plānojums 2006.–2018. gadam
TmP	Tematiskais plānojums
RD	Rīgas dome
MK	Ministru kabinets
Stratēģija	Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
TIAN	Rīgas domes 20.12.2005. saistošie noteikumi Nr. 34 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”
LVĢMC	Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
VARAM	Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
Konvencija	Eiropas ainavu konvencija
Latvija2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
Pamatnostādnes	Ministru kabineta 07.08.2013. rīkojums Nr.361 „Par Ainavu politikas pamatnostādnēm 2013.-2019. gadam”
Apsekojums	Degradēto teritoriju un objektu apsekojums Rīgā 2012. Gadā
RAP2005	Rīgas attīstības plāns 1995.-2005. gadam

1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums

1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā

Ainavu tematiskais plānojums (turpmāk - TmP) ir izstrādāts saskaņā ar RD 22.10.2013. lēmumu Nr.313 „Par ainavu tematiskā plānojuma izstrādes uzsākšanu”.

Atbilstoši Latvijas Republikas Teritorijas attīstības plānošanas likumam TmP ir „teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā atbilstoši plānošanas līmenim risināti specifiski jautājumi, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu (piemēram, inženiertīklu izvietojums, ainaviski vērtīgas teritorijas un riska teritorijas)”.

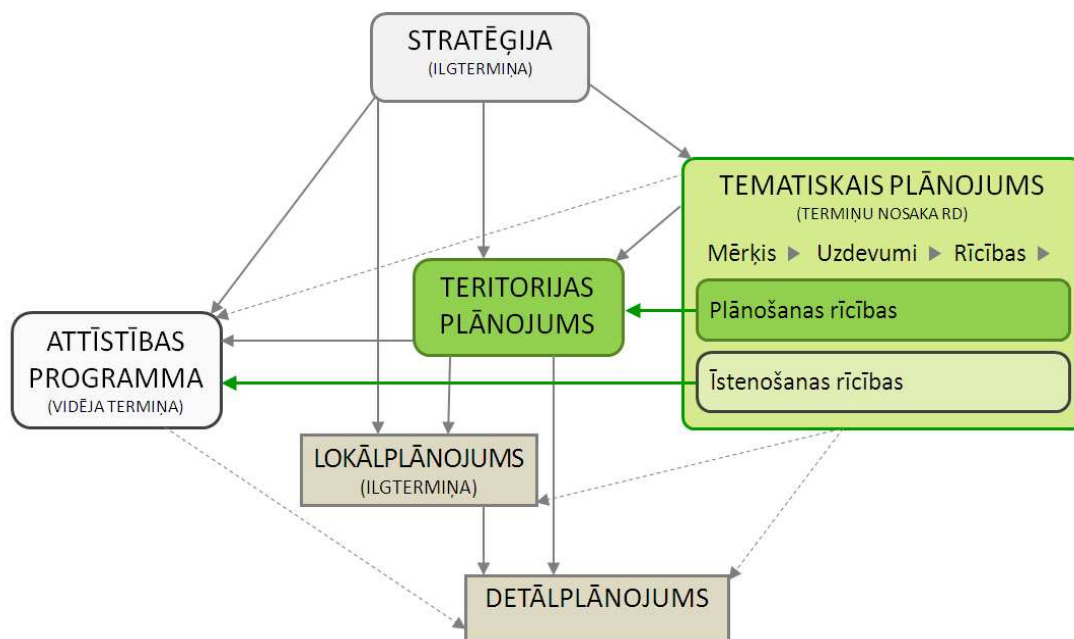
Šis TmP ir sagatavots atbilstoši Latvijas Republikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, tai skaitā:

- 1) Latvijas Republikas Satversmei;
- 2) likumam „Par pašvaldībām”;
- 3) Attīstības plānošanas sistēmas likumam;
- 4) Teritorijas attīstības plānošanas likumam un uz tā pamata izdotie MK noteikumiem;
- 5) likumam „Par Eiropas ainavu konvenciju”;
- 6) u.c.

Ainavu TmP ir izstrādāts ar mērķi kalpot par pamatu izstrādes stadijā esošā Rīgas teritorijas plānojuma (turpmāk - RTP2030) konceptuālajai daļai atbilstoši Rīgas domes (turpmāk – RD) 22.10.2013. lēmumam Nr. 314 „Par grozījumiem Rīgas domes 03.07.2012. lēmumā Nr. 4936 „Par Rīgas teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu””. Šis TmP tika vienlaicīgi izstrādāts un saskaņots ar 10 citiem TmP, kas detalizēti pēta konkrētu jautājumu specifiku un piedāvā risinājumus RTP2030 un citiem plānošanas dokumentiem. Tā rezultātā RTP2030 veidos šādi TmP:

- 1) Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju TmP;
- 2) Mājokļu attīstības TmP;
- 3) Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP;
- 4) Meliorācijas attīstības TmP;
- 5) Ūdens teritoriju un krastmalu TmP;
- 6) Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu TmP;
- 7) Aizsargjoslu un aprobežojumu TmP;
- 8) Transporta attīstības TmP;
- 9) Ainavu TmP;
- 10) Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP;
- 11) Rīgas brīvostas TmP.

Gan TmP, gan Rīgas teritorijas plānojums ir hierarhiski pakārtoti Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam (turpmāk – Stratēģija) un kopā ar Rīgas attīstības programmu 2014.-2020. gadam veido Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmu, kas shematiski attēlota 1.1. attēlā.

1.1.att. Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmas shēma

Kā redzams no 1.1. attēlā redzamās shēmas, visi Rīgas attīstības plānošanas dokumenti, tostarp TmP, atrodas ciešā savstarpējā sasaistē, nodrošinot, ka Rīgas pilsētas teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Katrs TmP ietver sevī TmP nepieciešamības pamatojuma sadaļu, esošās situācijas izvērtējuma sadaļu, TmP risinājumu sadaļu, kā arī sadaļu, kas raksturo īstenošanas mehānismu un kārtību, sadarbību ar citām RD un valsts institūcijām.

TmP iekļautie risinājumi ir saistoši RD un tai pakļautām struktūrvienībām, un skar projektu pieteicējus un kapitāla ieguldītājus, zemes īpašniekus, vietējos un ārzemju investorus.

1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums

Rīgas pilsētu laika gaitā ir radījuši cilvēki, attīstot struktūras, kas apmierina viņu vajadzības. Tās kopā veido mūsdienu pilsēttelpu, kuras pamatā ir divas daļas: dabas un cilvēka veidotās struktūras. Kopā ar to funkcionālajām kvalitātēm, caur kompleksiem bioloģiskajiem, psiholoģiskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem cilvēki pilsēttelpu uztver tās dažādajās pilsētas ainavās.

Priekšlikumus par atsevišķiem objektiem Rīgas ainavās ir izskatījuši Rīgas pilsētas būvvaldes padome un Rīgas pilsētas arhitekta kolēģija, taču ainavu plānošana Rīgā līdz šim nav notikusi. Likums „Par Eiropas ainavu konvenciju” uzdod pašvaldībām risināt ainavu attīstības jautājumus, izstrādājot un īstenojot ainavu politiku, integrēt to savā pilsētplānošanas politikā, kultūras, vides, sociālajā un saimnieciskajā politikā, kā arī jebkurā citā politikā, kas tieši vai netieši var ietekmēt ainavas. Ir jāveicina izpratnes veidošana par ainavu vērtību, to lomu un izmaiņām tajās gan pilsoniskajā sabiedrībā, gan arī privāto organizāciju un valsts iestāžu vidū.

Ainavu veidošanās ir uz dažādiem priekšnosacījumiem balstīts process, kas var tikt regulēts ar teritorijas attīstības plānošanas instrumentiem. Ainavu attīstību ietekmē gan nacionālā, gan pilsētas politika, kas nosaka pilsētas vietu un nozīmi, kā arī parāda galvenās sabiedrībā atzītās vērtības. Informāciju par iedzīvotāju attieksmi par Rīgas ainavu attīstību sniedz dažādie līdz šim veiktie pētījumi, kā arī sabiedrības līdzdalības pasākumi. Galvenās Rīgas sabiedrībā apziņā esošās Rīgas vērtības ir kultūra, kas atspoguļo pilsētas identitāti, ekonomika, kas atspoguļo pilsētas attīstību, un vide, kas atspoguļo pilsētas dzīvotspēju. Šīs koncepcijas kopā ar vietējiem pilsēttelpu ietekmējošiem faktoriem pārtop figurāli fiziskās struktūras Rīgas ainavās un kļūst par būtisku sfēru teritorijas attīstības plānošanā.

Ainavu TmP mērķis ir, atzīstot ainavas par cilvēku dzīves vides būtisku daļu, cilvēku kopīgā kultūras un dabas mantojuma daudzveidības izpausmi un identitātes pamatu, identificēt un dokumentēt ainavas Rīgā, analizējot to īpašības, kā arī spēkus un ietekmes, kas tās pārveido. Noteikt ainavu kvalitātes mērķus un rīcības to īstenošanai, lai uzsāktu Rīgas ainavu politikas izstrādi un īstenošanu, kā arī veicinātu izpratnes veidošanu par ainavu vērtību, to lomu un izmaiņām tajās gan pilsoniskajā sabiedrībā, gan arī privāto organizāciju un valsts iestāžu vidū, un juridiski to nostiprinātu Rīgas teritorijas plānojumā.

Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments (turpmāk – RD PAD) Ainavu un citu TmP izstrādes ietvaros veicināja aktīvu sabiedrības iesaisti, nodrošinot iespēju ikvienam piedalīties pilsētas plānošanā – tika organizētas iedzīvotāju aptaujas, apkaimju sanāksmes un tematiskie semināri, konsultācijas ar dažādu jomu speciālistiem, uzņēmējiem, valsts iestādēm, pašvaldības struktūrvienībām un nevalstiskajām organizācijām. TmP procesā ar mediju starpniecību tika nodrošināts informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātums.

1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam.

Apkopojot Stratēģijas tekstā minētos rezultātus, kas jāsasniedz saistībā ar ainavu attīstību Rīgas pilsētā, var izdalīt vairākus nosacījumus:

Tabula 1 Ainavu TmP risinājumi saskaņā ar RTP2006 un Stratēģijā noteiktajām politikām

RTP2006 paskaidrojuma rakstā ietvertās RD politikas.	Stratēģijā ietvertās prasības	Ainavu tematiskajā plānojumā iekļautie risinājumi
Veidot stabilu pilsētas struktūru, kas dotu pilsētai jaunas attīstības iespējas un respektētu Rīgas dabas vērtības un kultūrvēsturisko mantojumu, saskaņojot valsts, pašvaldības un privātās intereses. (40.lpp.) Veicināt jaunā Rīgas centra attīstību Pārdaugavā un attīstību citās centru apbūves teritorijās, veidojot kompaktus, cilvēkiem ērtus un patīkamus daudzfunkcionālus dzīvojamos rajonus jeb apkaimes. (40.lpp.) Rīgas pilsētā ir jāveicina esošajam pilsētas centram pakārtotu daudzfunkcionālu vietējo centru attīstība kā esošajos, tā jaunajos rajonos, tādējādi veicinot dzīvojamo rajonu (apkaimju) identitātes stiprināšanu, atbalstot teritoriālo līdzsvaru un dzīves vides uzlabošanu.	Pilsēta virzīsies, lai 2030.gadā tā būtu ar vitālām apkaimēm un saglabātu kultūrainavu. Rīgas kultūrvēsturiskās struktūras pamatā ir 58 apkaimes. §[17]	1.a. Apkaimju princips nostiprināts visos TmP, gan iesniegtos priekšlikumus izvērtējot, gan risinājumus izstrādājot apkaimju griezumā 1.b. Rīgas telpiskās struktūras shēmā kā mezglu punkti norādītās teritorijas lielā daļā gadījumu ir apkaimju centri. 1.c. Rīgas telpiskās struktūras shēmā un apbūves stāvu skaita plānā nostiprināts iedibinātās apbūves saglabāšanas princips.
Veicināt, lai laika gaitā Zemkopības ministrijas augstceltnē tiktu aizvietota ar zema profila apbūvi, kas neaizsedz Vecrīgas siluetu no iebraucoša pasažieru prāmja klāja skatupunkta. Tiek noteikts, ka neviena celtnē Citadeles teritorijā nedrīkst aizsegt Vecrīgas torņu un jumtu siluetu no piebraucošu pasažieru prāmju klāja skatupunkta. Veicināt Vecrīgas silueta un panorāmas iekļaušanu Eiropas kultūras mantojuma zīmes sarakstā. (43.lpp)	Pilsētvides attīstībā pašvaldība, sabalansējot dažādus aspektus, paredz kultūrvēsturiskā mantojuma un pilsētai raksturīgās ainavas saglabāšanu un spilgtu laikmetīgu iezīmju ieviešanu, sevišķu vērību pievēršot tādām resursam kā ūdensmalas. §[46]	2.a. Apbūves aizsardzības teritorijas un pilsētbūvniecības pieminekļi sakrīt ar Rīgas tipiskajām vai unikālajām ainavām. 2.b. Ainavu TmP iestrādātas īstenojamās rīcības īpaši izdalītās ainavās, kā izstrādāts priekšlikums zstrādes stadijā esošā Rīgas teritorijas plānojuma (turpmāk- RTP2030) ietveramajiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem atbilstoši dažādu ainavu kvalitātes mērķiem.
Veicināt ūdensmalu, tai skaitā Daugavas krastu, attīstību un pieejamību, tajās veidojot augstvērtīgu darījumu un dzīves vidi, kā arī publisko ārtelpu rekreācijai. (40.lpp)	2030.gadā pilsētas ainavā ir pamanāmi vairāki jauni attīstības akcenti, centra daļas zīmīga šķautne ir dzīvīgā Daugavas telpa. §[47]	Rīgas telpiskās struktūras shēmā Daugava saglabāta kā Rīgas centrālā ass un tās tālākai plānošanai izvirzīti nosacījumi.
Šeit jāņem vērā, ka Rīgas plānojuma struktūras un telpiskās kompozīcijas pamats ir, bija un būs Daugava. Savukārt galvenā šķērsass — Brīvības iela, Kaļķu iela, Akmens tilts, Uzvaras bulvāris (posmā līdz Uzvaras laukumam) — ir nozīmīgākā RVC iekšējās struktūras un piemiņas akcentu (pieminekļu, t.sk. Brīvības pieminekļa) izvietojuma ass.	Rīgas ainavu struktūrā ir divas galvenās ass: dabas veidotā Daugava un cilvēku veidotais Brīvības lielceļš. Pārvietojoties pa Brīvības lielceļu no pilsētas robežas līdz tā saskarei ar Daugavu, cilvēks uztver un izjūt pilsētas vēsturisko evolūciju un ainavu telpu nomaiņu. Tāpēc svarīgi saglabāt katra Brīvības lielceļa posma – gatves, ielas un bulvāra – unikālo pilsētbūvniecisko stāvokli un uzlabot publiskās ārtelpas	Daugava un Brīvības ceļš ietverti Rīgas telpiskās kompozīcijas shēmā, kā Rīgas struktūras pamatasis. Nosacījumi to attīstībai ietverti Ainavu TmP.

(12.lpp) RTP-2006 jānodrošina mērķniecīga pilsētas lielceļu ainavu scenāriju veidošana, akcentējot radiālo bulvāru un ielu, piemēram, Vienības gatves, Ziepniekkalna ielas, Jūrmalas gatves, Brīvības, Deglava, Lielirbes, Maskavas ielas ievadus jeb “pilsētas vārtus”, kas rada pirmo iespaidu par pilsētu, tajā iebraucot. (12.lpp) Ar koncepciju respektētas pilsētas centra apbūves kultūrvēsturiskās vērtības un tradīcijas, jo īpaši Vecrīgas siluets – Rīgas un Latvijas zīmols. (12.lpp) Nodrošināt mērķniecīgu pilsētas iebraucamo ceļu ainavu scenāriju veidošanu, akcentējot radiālos bulvārus un ielu ievadus, kuri rada pirmo iespaidu par pilsētu, tajā iebraucot. (42.lpp)	kvalitāti. Daugava ir lielākā un centrālā publiskā ārtelpa, kuras lietotāju skaits nemitīgi pieaug. Apbūvei Daugavas centra telpā jārespektē Daugavas senkrastu reljefs, un publiskām ārtelpām jābūt vērstām uz piekļuves uzlabošanu Rīgas centra Daugavas telpai. §[183]	
Saglabāt, harmonizēt un izkopt Rīgas vēsturiskās priekšpilsētas un apkaimes kā kvalitatīvas dzīvojamās vides arī turpmāk.(44.lpp)	Nākotnes attīstībai pilsētas ainavu areāli tiek definēti plašāk nekā līdz šim – papildus Rīgas vēsturiskā centra panorāmai un siluetam skatos no Daugavas, Ķīpsalas, Pārdaugavas, tiltiem un Zaķusalas, kas starptautiski atzīta kā Eiropas kultūras mantojums, Rīga par īpašām ainavu telpām nosaka kultūrvēsturiski nozīmīgas un ainavišķi vērtīgas teritorijas. §[171, 172, 173] Šīs teritorijas ir:	Ainavu TmP ietvaros noteiktas prasības apbūvei un vides veidošanai īpaši izdalītajās ainavu teritorijās. Ainavu TmP ietvertajā shēmā “Galvenie orientieri un skatu punkti” ietvertas prasības pilsētas īpaši vērtīgo skatu punktu, telpisko akcentu, silueta un orientieru saglabāšanai.
Daugava kopā ar Buļļupi, Juglas upi, pilsētas kanāliem, Juglas ezera un Ķīsezera sistēmām un Daugavas daudzajām mazajām pietekām veido “Zilo Rīgu” (40.lpp)	Upes un ezeri, kas ir Rīgas ainavas veidola noteicošais elements. §[167]	Upes un ezeri atzīmēti kā īpaša struktūra pilsētas telpiskās struktūras shēmā un tiem noteikti specifiski nosacījumi.
Sekmēt pilsētas apstādījumu un dabas teritoriju sakārtošanu un to estētiskās kvalitātes uzlabošanu. Kontrolēt, lai veicot jaunu teritoriju apbūvi vai esošo teritoriju pārveidošanu, tiktu izstrādāts un realizēts apzaļumošanas plāns, kas iekļautos un papildinātu apkārtējo apkaimju apstādījumu un dabas teritoriju sistēmu. (41.lpp)	Autentiskas pilsētvides teritorijas, kas prasa īpašu pieeju plānošanā, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un publiskās ārtelpas veidošanā. §[176]	Vecrīgas ainava detalizēti tiek skatīta Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas RVC AZ teritorijas plānojumā.
	Kultūrvēsturiskas nozīmes industriālo mantojumu ir nepieciešams saglabāt kā tipisku Rīgas ainavas elementu. §[177]	Rīgas tipisko un unikālo ainavu sarakstā ir iekļautas atsevišķas īpaši labi saglabājušās vai ar izteiktu kultūrvēsturisko vērtību industriālās teritorijas
Pirms meža parku labiekārtošanas ir jāizstrādā parka teritorijas labiekārtojuma projekts, kurā jānosaka atsevišķu parku daļu aizsardzības režīms un izmantošanas funkcijas, labiekārtošanas un apsaimniekošanas pasākumi, un	Mežparkus jāveido par ekoloģiski un estētiski augstvērtīgām pilsētas mēroga dabiska mežaparka ainavām, bet jāpaaugstina teritorijas izmantošanas iespējas tūrisma un rekreācijas jomās. §[178]	Rīgas meži un mežaparki ir ietverti Rīgas telpiskās struktūras shēmā kā zaļie centri un tiem ir sniegti specifiski nosacījumi tālākai attīstībai.

ierobežojumi parka daļu izmantošanā. (73.lpp)		
	Kultūrvēsturiski nozīmīgu brīva plānojuma priežu meža kapsētu ainavu, kā Pirmie Meža kapi, Otrie Meža kapi, Raiņa kapi, kā arī Rīgas Brāļu kapi, ainavas kvalitātes saglabāšanas primārais mērķis ir kultūrvēsturisko ainavas elementu atjaunošana un memoriālā ansambļa estētiskās kvalitātes paaugstināšana. §[179]	Rīgas kapsētas ir ietvertas Ainavu TmP kā Rīgai tipiskās vai unikālās ainavas un sniegti priekšlikumi to kvalitātes uzlabošanai.
Pirms jebkura lielāka mēroga attīstības projekta vai citām izmaiņām piekrastes dabā un ainavā ir nepieciešams izstrādāt ainavu plānojumu, ietverot sagaidāmās vizuālās ietekmes uz vidi novērtējumu. (94.lpp)	Piejūras ainavu telpas apsaimniekošanu jāveic atbilstoši Piejūras dabas parka dabas aizsardzības plānam, vienlaikus, izstrādājot jaunu dabas aizsardzības plānu, lielāka uzmanība jāpievērš parka teritorijas izmantošanas iespēju palielināšanā rekreācijas un tūrisma attīstībai. §[181]	Piejūras dabas parks ietverts Rīgas telpiskās struktūras shēmā kā zaļais centrs. Daļa no Piejūras dabas parka teritorijas ietverta Rīgas unikālo un tipisko ainavu sarakstā. Rīgas līča piekraste ietverta Rīgas telpiskās struktūras shēmā kā nozīmīga ūdens teritorija. Minētajām teritorijām doti nosacījumi tālākai plānošanai un attīstībai.
Sadarbībā ar Rīgas brīvostas pārvaldi nodrošināt ostas teritorijā esošo valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu publisko pieejamību.	Piejūras ainavu telpu papildina vēstures pieminekļi Rīgā – Komēforta dambis, Daugavas grīvas krastu fortifikācijas būvju komplekss, kurām ir nepieciešami saglabāšanas pasākumi un publiskās pieejamības nodrošināšana. §[182]	Rīgas telpiskās struktūras shēmā kā pilsētas nozīmes mezglu punkts ir atzīmēts Daugavgrīvas cietoksnis. Ainavu TmP sniegti nosacījumi mezglu punktu tālākai attīstībai.
Plānojot tālāku attīstību, katru mikrorajonu izpētīt atsevišķi, ņemot vērā oriģinālo plānojuma koncepciju un ģeometriju, kā arī ļoti uzmanīgi apsvērt radikālas telpiskas izmaiņas. Izvirzīt par prioritāti kopējās publiskās ārtelpas apzaļumošanu un labiekārtošanu, tai skaitā bērnu rotaļu laukumu veidošanu un atpūtas zonu ierīkošanu, iesaistot plānošanas procesā mikrorajona iedzīvotājus. Veicināt vides telpisko un funkcionālo dažādošanu mikrorajonos.(44.lpp)	Lielmēroga mikrorajonu apbūves ainava atspoguļo laikā no 1945.gada līdz 1990.gadam veidojušos Rīgai raksturīgo dzīvojamo apbūvi, tās plānojuma struktūru, kompozīciju, apbūves blīvumu un apstādījumus. Mikrorajonu telpiskai kompozīcijai ir daudz pozitīvu īpašību, tomēr fiziskās infrastruktūras un ēku nolietojums daudzviet ir kritisks. §[193, 194]	Rīgas telpiskās struktūras shēmā ir ietvertas dažādās Rīgas apbūves struktūras, tajā skaitā – mikrorajoniem raksturīgā lielmēroga apbūve. Ainavu TmP sniegti nosacījumi šo teritoriju tālākai plānošanai un attīstībai.
Ārpus dzelzceļa loka lielākās jaunās attīstības teritorijas ir paredzētas Daugavas kreisajā krastā kā jaunais Rīgas centrs (teritorijas gar Zunda kanālu, Ķīpsalas D daļa, Klīversala un Torņkalna virzienā līdz Dzelzceļa tiltam) un dažu perspektīvo transporta mezglu krustpunktos – t.sk. Lucavsalas centrs. (61.lpp)	Ņemot vērā Daugavas salu ainavisko, publiskās ārtelpas un pilsētas zaļās struktūras elementa nozīmi, kā arī vides, sociālos un infrastruktūras pieejamības faktorus, ir veicama Zaķusalas un Lucavsalas teritorijas ilgtspējīgāko un ekonomiski pamatotāko attīstības risinājumu meklēšana, nostiprinot tos Rīgas teritorijas plānojumā. §[228]	
	Plānojot pilsētas attīstību, būtiski, lai ainavas pārveides procesā netiktu pārveidoti tās vērtību veidojošie elementi. §[172]	Ainavu TmP ietvaros sniegti nosacījumi apbūvei un vides veidošanai vērtīgajās ainavu teritorijās, kurām definētas to galvenās vērtības.

2. Esošā situācija

2.1. Ainavas plānošana valsts, reģionu un lokālā līmenī.

2.1.1. Eiropas ainavu konvencija.

Atzīstot, ka Eiropas identitātes pamatā ir tās valstu dabas un kultūras mantojuma daudzveidība, kas atspoguļojas dažādās ainavās, Eiropas padomes dalībvalstis 2000.gada 28.oktobrī Florencē pieņēma Eiropas ainavu konvenciju (turpmāk - Konvencija), kas pazīstama arī kā Florences konvencija.

Konvencija nosaka, ka ainavas ir būtisks resurss Eiropas valstu iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanā un tās galvenais mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu visas Eiropas līmenī. Konvencija nosaka, ka valstīm, kas to ratificējušas, jāizstrādā un jāīsteno sava ainavu politika gan valsts, gan pašvaldību līmenī un jāveic Konvencijā noteiktās rīcības: jāidentificē ainavas visā valsts teritorijā un jāveic to novērtēšana, katrai no ainavām jānosaka ainavu kvalitātes mērķis, kā arī jāveic speciālistu apmācība un sabiedrības izpratnes veidošana par ainavu nozīmību.

Šobrīd Konvencijai ir pievienojušās 47 valsts. Latvijas Republikas Saeima ratificēja Konvenciju 2007.gada 29.martā, pieņemot likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, līdz ar to uzņemoties tajā noteiktās saistības.

2.1.2. Ainavu plānošana valsts līmenī

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam (turpmāk – Latvija2030) noteiktas pamata rīcības, kas ainavu pārvaldībā valstij jāizpilda ainavu plānošanas jomā, tai skaitā:

- jānodrošina ainavu plānošanas integrēšana nozaru politikās, likumdošanā un teritorijas attīstības plānošanā,
- jānosaka Latvijai tipiskās un unikālās ainavas, jāveic to inventarizācija un jāizstrādā priekšlikumi ainavu apsaimniekošanai un uzraudzībai,
- jāizglīto un jāiesaista sabiedrība ainavu apsaimniekošanā,
- teritorijas plānojumos jānosaka prasības un nosacījumi sabiedrībai nozīmīgām dabas, kultūrainavu un rekreācijas teritorijām, kas nodrošina piekrastes, ūdensmalu, dabas un kultūras pieminekļu publisku pieejamību un paredz ainaviski nozīmīgu vietu aizsardzību.

Lai nodrošinātu Konvencijas un Latvija2030 īstenošanu, LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk - VARAM) izstrādāja „Ainavu politikas pamatnostādnes 2013.-2019.gadam, kas apstiprinātas ar MK 07.08.2013. rīkojumu Nr.361 „Par Ainavu politikas pamatnostādnēm 2013.-2019.gadam” (turpmāk - Pamatnostādnes). Pamatnostādnes kalpo par minēto dokumentu īstenošanas instrumentu vidējā termiņā.

Galvenie Pamatnostādnēs formulētie uzdevumi, kas jāpilda pašvaldībām ir

- Izstrādājot jaunus vai aktualizējot esošos vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentus,ajos var ietvert risinājumus ainavu ilgtspējīgai attīstībai, savstarpēji salāgojot tos ar Latvijas īpaši aizsargāmajās dabas teritoriju dabas aizsardzības un meža apsaimniekošanas plāniem:
 - noteikt ainaviski vērtīgas, degradētas teritorijas,

- ietvert nosacījumus ainavu veidošanai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos,
- ietvert Attīstības programmā rīcības ainavu kvalitātes uzlabošanai,
- izdot saistošos noteikumus atsevišķu teritoriju apsaimniekošanai vai nodokļu atvieglojumu piešķiršanai,
- rīkot pasākumus, kas motivē teritoriju attīstītājus plānot un īstenot projektus ievērojot Konvencijas principus (skates, balvas utt.),
- uc.
- Sadarbībā ar sabiedrību, zemes īpašniekiem un valdītājiem pašvaldības administratīvajā teritorijā identificēt ainaviski vērtīgas, kultūrvēsturiski nozīmīgas un citas ainavu teritorijas, kas veido pašvaldības teritorijas telpisko struktūru, un attēlot tās savu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju telpiskās attīstības perspektīvās.
- Īstenot detālāku ainavu plānošanu, izstrādājot teritorijas plānojumu, tematiskos plānojumus – ainavu plānus visai teritorijai vai tās daļai, lokālplānojumus, detālplānojumus vai būvprojektus.
- Plānot gan izcilas, gan degradētas, gan ikdienas ainavas.
- Nepieciešamības gadījumā sniegt atbildīgajām institūcijām ierosinājumus augstākstāvošu normatīvo aktu ainavu plānošanas jomā izmaiņām, reģionālas vai valsts nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas noteikšanai, kā arī piedalīties šo teritoriju plānošanā.

2.1.3. Ainavu plānošanas reģionālā līmenī

Ainavu plānošanu reģionālajā līmenī tiek veikta izstrādājot reģionu teritorijas plānojumus. Rīgas plānošanas reģionā ietilpst mazākas plānošanas vienības – Rīgas un Jūrmalas pilsētas, Rīgas, Ogres, Limbažu un Tukuma rajoni un katram no tiem tiek izstrādāts teritorijas plānojums. Rīgas plānošanas reģiona un Rīgas rajona teritorijas plānojumos (Tabula Nr.3) noteiktās prasības Rīgas attīstībai tiks iestrādātas RTP2030, vispirms tās iekļaujot Ainavu vai citos TmP.

Tabula 2 Apkopojums par valsts plānošanas dokumentos izvirzītajām prasībām

Plānošanas dokuments	Izvirzītie nosacījumi	Ainavu TmP risinājumi
Rīgas plānošanas reģiona teritorijas plānojums	Rīgas pamatfunkcija ir kalpot kā saikņu krustpunktam, darījumu centram, pārvaldes, pakalpojumu, izglītības, zinātnes, kultūras un sporta centram, ostai, infrastruktūras mezglam, zināšanu ietilpīga ražošanas vietai. Rīgas speciālā loma ir vārtu pilsētai, Latvijas galvaspilsētai un reģiona attīstības virzītājspēkam.	- Ainavu TmP ietvertajā telpiskās kompozīcijas shēmā ietvertas galvenās transporta, rūpniecības un pakalpojumu mezglu punktu teritorijas. - Citi ar apbūves veidošanu saistīti jautājumi risināti Mājokļu attīstības TmP, Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP, Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP uc.
	- Rīgai ir jāizvairās no jaunu, neurbanizētu teritoriju apgūšanas, tā vietā priekšroku dodot degradēto un citu jau urbanizēto, bet neefektīvi izmantoto teritoriju revitalizācijai un attīstībai. - Ievērot pēctecības principu – prioritāri apdzīvojumu pilnveidot, attīstot un restrukturizējot esošās apdzīvotās vietas;	Izstrādāta telpiskās kompozīcijas shēma, kurā attēlotas transformējamās teritorijas un dotas prasības to attīstībai.
Rīgas rajona teritorijas plānojums	- Plānošanas procesā noteikt rajonu un vietējo pašvaldību vērtības un perspektīvās attīstības teritorijas - Dažāda veida dabas un kultūras objekti, tostarp dabas aizsardzības objekti un kultūras pieminekļi, jāvērtē kā apdzīvotās vietas attīstības resursi, kuru sakopšanā ieguldītie līdzekļi dod ne tikai tiešu, bet arī netiešu atdevi. - Izstrādājot teritorijas plānojumu, ņemt vērā attiecīgās teritorijas kultūras mantojuma vērtības.	Ainavu TmP ietvertas 143 īpaši vērtīgās ainavu telpas un sniegti nosacījumi to attīstībai.
	Attīstot esošās un plānojot jaunas apdzīvotās vietas, izmantot plānošanas paņēmienus, kas nepieļauj/kavē vienlaidus apbūves zonu izveidi gar ceļiem, ūdenstilpju un ūdensteču krastiem.	Ainavu TmP ietverta sadaļa “Galvenie orientieri un skatu punkti”, kurā doti nosacījumi ainavisko ceļu, krastmalu un nozīmīgu skatu punktu saglabāšanai.
	Ražošanas un noliktavu apbūves teritorijas izvietojamas atsevišķi no dzīvojamām teritorijām atdalot tās ar zaļo joslu. Dzīvojamā un sabiedrisko objektu apbūve no „A” kategorijas uzņēmumu teritorijas ārējās robežas izvietojama normatīvo aktu noteiktajos attālumos. Rekreāciju tai skaitā vasarnīcu un dārzkopību teritorijas nedrīkst tieši piekļauties rūpniecisko objektu teritorijām.	Jautājums tiek risināts Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP.
	Izvērtējamās pilsētu teritoriālās attīstības iespējas un, atbilstoši analīzes rezultātiem, paredzamas teritorijas pilsētu funkciju tālākai attīstībai, vienlaikus paredzot nepieciešamo infrastruktūras tīklu attīstīšanu, rekonstrukciju, paplašināšanu	- Jautājums tiek risināts Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP. - Ainavu TmP ietvertajā telpiskās kompozīcijas shēmā ietvertas galvenās transporta mezglu punktu teritorijas.
	Plānot tranzīta kravu transporta kustības samazināšanos cauri pilsētu centriem un piejūras teritorijās.	Jautājums tiek risināts Transporta attīstības TmP.
	Paredzēt teritorijas kājāmgājējiem, pastaigu un tūrisma taku, un veloceļu tīklu izveidi, kā arī rezervēt pietiekošas teritorijas kājāmgājējiem un veloceļu tīklu izveidei perspektīvā.	Jautājums tiek risināts Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP.

• Plānojot paredzēt vietas, objektus un infrastruktūru cilvēkiem ar kustību traucējumiem, indivīdiem ratiņkrēslos un personām ar bērnu ratiņiem.	• Jautājums tiek risināts Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP.
• Teritorijas plānojumos jāparāda jūras krasta erozijas, applūšanas un iespējamās vēja erozijas riska joslas. • Teritorijas plānojumos jānosaka paaugstinātā pamatkrasta erozijas riska robeža turpmākajiem 50 gadiem un perspektīvā Rīgas jūras līča krasta kāpas aizsargjoslu. Šajā joslā neparedzēt apbūves paplašināšanu un kapitālu infrastruktūras objektu ierīkošanu.	• Jautājums tiek risināts Ūdens teritoriju un krastmalu TmP..
• Jaunu attīstību piekrastē plānot tā, lai tā saudzīgi attiektos pret ainavu, neveidotu vizuālas barjeras. • Pirms jebkura lielāka mēroga attīstības projekta vai citām izmaiņām piekrastes dabā un ainavā, izstrādāt ainavu plānojumu, ietverot sagaidāmās vizuālās ietekmes uz vidi novērtējumu. • Saglabāt Piejūrā pilsētu, ciemu un dabas teritoriju miju un ainavu. Šajā joslā ietilpstošo pilsētu daļās un ciemos saglabāt un attīstīt „dārzu (mežu) pilsētu” raksturu. • Lai saglabātu rekreācijas un tūrisma attīstības iespējas un dabisko ainavu, neplānot vēja ģeneratoru attīstību.	• Ainavu TmP ietvertas 143 īpaši vērtīgās ainavas, to starpā arī jūras piekraste un tai piegulošās dabas teritorijas, un sniegti nosacījumi šo teritoriju attīstībai.

2.1.4. Līdzšinējā pieredze ainavu plānošanā Rīgā.

Ainavu plānošana kā atsevišķa tēma Rīgas plānošanā līdz šim nav skatīta, bet ar to saistītie jautājumi risināti pilsētas plānošanas dokumentos kopš Rīgas plānošanas pirmsākumiem, ietekmējot mūsdienu pilsētas identitāti.

Rīgā pirmie būvnoteikumi tika pieņemti jau 13.gs. beigās un paredzēja pilsētas struktūras pāreju no atsevišķu sētu apbūves uz perimetrālo¹. Plašāki un detalizētāki pilsētas plānošanas dokumenti tiek izstrādāti 17.un 18.gs, kad Rīga bija zviedru un pēc tam Krievijas pārvaldībā. Šajā laikā pilsētas telpiskā struktūras izmaiņas galvenokārt tika pakļautas militārām vajadzībām.

19.gs. Rīgas attīstību noteica Rīgas Celtniecības un rekonstrukcijas plāns, kas izstrādāts pēc 1813. gadā inženiera I.Truzsona un 1815.gadā Baltijas ģenerālgubernatora F. Pauluči vadībā izstrādātajiem pilsētas plāniem, un paredzēja priekšpilsētu izbūvi, jaunu publisko ēku būvniecību un esošo dzīvojamo ēku un inženierkomunikāciju modernizāciju. Eiropā notiekošā pilsētu modernizācija 19.gs. beigās un 20.gs.sākumā noteica arī Rīgas attīstību – tika nojaukti pilsētas vaļņi, izveidojot plašu apstādījumu joslu un pastāvīgu apbūvi, izstrādāti kompleksi teritoriju attīstības un rekonstrukcijas projekti.

Pēc Latvijas iekļaušanas Padomju Savienībā nekustamais īpašums tika nacionalizēts, pašvaldību pārvalde tika reorganizēta, aizvien vairāk lēmumu pieņemšanu par teritorijas attīstību pakļaujot centralizētai varai. Padomju periodā plānošanu veica centralizēti un specializēti projektēšanas valsts institūti – sākotnēji Vissavienības līmenī, bet vēlāk deleģējot plānošanu vietējiem arhitektiem un institūtiem. Teritorijas plānošana galvenokārt tika pakļauta ekonomikas prasībām, Padomju Sociālistisko Republiku Savienības plānošanas normām un normatīvajiem aktiem. Uzsvars tika likts uz dažādiem mērķiem noteiktām aizsargjoslām, zonām, normām

¹ <http://www.citariga.lv/lat/vecriga/arhitektura/13-16-gs/>

attiecībā uz pakalpojumu pieejamību, kas tika noteiktas attiecībā pret iedzīvotāju skaitu uc. Plānošanā neņēma vērā īpašuma struktūru. Plānošana notika daļēji slepeni, nekonsultējoties ar sabiedrību un arī apstiprinātie plāni praktiski nebija publiski pieejami.

Pēc neatkarības atgūšanas daudz uzmanības tika veltīts visaptverošas, decentralizētas, demokrātiskas un atklātas plānošanas sistēmas iedibināšanai, aizvien vairāk tajā iesaistot sabiedrību. Teritorijas attīstības plānošanu regulē normatīvie akti, kuros noteikti plānošanas principi un aizvien mazāks uzsvars likts uz valsts līmenī noteiktām normām. Līdz šim Rīgas pilsētā dažādos dokumentos augsta vērtība ir piešķirta Rīgas vēsturiskā centra panorāmai un siluetai, skatu perspektīvām uz Rīgas vēsturisko centru, kā arī skatiem pāri Daugavai.²

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā, atbilstoši Eiropas praksei attīstījusies arī teritorijas plānošana, tai skaitā attiecībā uz ainavu plānošanu. Tomēr Latvijā nav veikta visaptveroša ainavu novērtēšana, piešķirot tām noteiktu vērtību. Pēc likuma “Par Eiropas ainavu konvenciju” pieņemšanas 2007. gada 29. martā teritorijas plānošanā ainavu apskata kā atsevišķu tēmu. 2008. gadā pēc RD PAD pasūtījuma Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte veica pētījumu „Rīgas ainavu izdalīšana, analīze un novērtēšana”. Pētījuma rezultātā tika izdalītas atsevišķas Rīgas ainavas, bet tā ietvaros netika veikta visu pilsētas ainavu inventarizācija un izvērtēšana.

2012. gadā, uzsākot darbu pie jaunā Rīgas teritorijas plānojuma (turpmāk - RTP2030) izstrādes, pētījums „Rīgas ainavu izdalīšana, analīze un novērtēšana” bija jau novecojis un bija nepieciešams veikt tā rezultātu pārskatīšanu atbilstoši mūsdienu situācijai. Tādēļ 2013. gada nogalē pēc RD PAD pasūtījuma nodibinājums „Vides risinājumu institūts” veica pētījumu „Rīgas ainavu kvalitātes mērķu noteikšana”. Lai apvienotu abos pētījumos piedāvātos risinājumus, samērotu tos ar normatīvo aktu prasībām un radītu pamatu Ainavu TmP, 2015. gadā RD PAD uzdevumā sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Metrum” izstrādāja pētījumu “Ainavu plāna izstrāde.”

Visi trīs minētie pētījumi kalpo par pamatu Ainavu tematiskā plānojuma risinājumiem. Pārskatu par pētījumu izstrādātajiem rezultātiem skatīt tabulā Nr.4.

Tabula 3 Ainavu TmP ietvaros izstrādāto pētījumu apkopojums

Pētījuma nosaukums	Izstrādātājs	Galvenie rezultāti
Rīgas ainavu izdalīšana, analīze un novērtēšana	Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte	1. Izdalītas Rīgas unikālās un tipiskās ainavas 2. Noteiktas Rīgas degradētās ainavas 3. Noteikti Rīgas galvenie orientieri un pilsētas uztveres skatu punkti 4. Sniegtas rekomendācijas visu izdalīto ainavu kvalitātes mērķu sasniegšanai 5. Sagatavoti 12 principi, kas ievērojami ainavu plānošanā
Rīgas ainavu kvalitātes mērķu noteikšana	Nodibinājums „Vides risinājumu institūts”	1. Izdalītas tuvienes 2. Noteiktas ainavu vērtību telpas 3. Noteiktas aktivitāšu ainavu telpas 4. Sniegti priekšlikumi ainavu kvalitātes mērķu noteikšanai lokālā līmenī.

² Latvijas Universitāte un Baltijas jūras reģiona Eiropas Savienības INTERREG III B projekts “Telpiskās attīstības veicināšana, veidojot kopīgu izpratnes telpu (COMMIN)”, ziņojums “II. Teritorijas plānošanas Latvijā”, 2007.

		5. Sniegti priekšlikumi sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai ainavu plānošanas procesā.
Ainavu plāna izstrāde	SIA "Metrum"	1. Atjaunota informācija par Rīgas unikālajām un tipiskajām ainavām. 2. Atjaunota informācija par Rīgas galvenajiem orientieriem, skatu punktiem un sagatavotas prasības šo objektu tālākai attīstībai 3. Sagatavota Rīgas telpiskās struktūras shēma un atbilstoši tai sniegtas prasības teritoriju tālākai attīstībai 4. Sagatavots priekšlikums apbūves stāvu skaita kartei 5. Sagatavoti priekšlikumi jaunu, uz ainavu detaļu plānošanu vērstu procedūru un dokumentu sagatavošanai.

2.2. Rīgas ainavas veidošanās vēsturiskie aspekti

Rīga kā pilsētbūvnieciska struktūra ir veidojusies gadsimtu gaitā kopš tās dibināšanas 1201.gadā un tās veidolu ietekmējuši vēl senāki dabas procesi. Ņemot vērā, ka dabas vide tiek uztverta kā teritorijas sākotnējais stāvoklis, kas izmainīts cilvēka darbības rezultātā, termins „ainava” līdz šim visplašāk lietots, lai apzīmētu plašas, neskartas dabas teritorijas – mežus, pļavas, ūdeņus. Savukārt, pilsētas ainavu ir radījuši cilvēki, attīstot struktūras, kas apmierina viņu vajadzības. Rīgas telpisko struktūru ir veidojusi dažādu politisko varu, ideju, tehnoloģisko iespēju un ekonomisko apsvērumu iespaidā īstenotā teritorijas attīstība. Tas viss kopā veido mūsdienu pilsētas telpisko struktūru, kuras pamatā ir divas daļas³ - dabas apstākļi un ģeogrāfiskās īpatnības un vēsturiskā apbūve.

2.2.1. Dabas apstākļi un ģeogrāfiskās īpatnības

Dabas vide ir pirmsākums visu pilsētu veidošanās procesā, kas kalpo par pamatu tās tālākai izaugsmei un ietekmē pilsētas ainavu visā tās pastāvēšanas laikā. M.Liepa-Zemeša promocijas darbā “Pilsēttelpas attīstība Rīgā”, piedāvā dabas apstākļu raksturojumu klasificēt, atsevišķi izdalot šādus elementus:

Reljefs – Vides reljefs piešķir noteiktu raksturu pilsēttelpas attīstībai. Eiropas reljefs, tai skaitā Rīgā, radies galvenokārt pēdējā ledus laikmetā, izveidojoties krasi atšķirīgiem zemes virsmas apstākļiem dažādās tās teritorijas daļās. Rīgas reljefs ir izteikti līdzens, tādējādi pilsētas telpiskie akcenti jāveido ar apbūvi.

Ūdens struktūra – Rīgas plānošanā atrašanās Daugavas upes deltā ir nozīmīgākais dabas apstākļis, kas gan ietekmējis pilsētas veidolu, gan nodrošinājis tās attīstību. Mūsdienās ūdens objekti pilsētā pilda gan ekonomisko un ekoloģisko, gan sociālo funkciju, kā arī nodrošina īpašu pilsētas uztveres aspektu.

Veģetācija – Pilsētas veģetāciju veido dažāda izmēra un funkcijas apstādījumu teritorijas – pļavas, meži, parki, skvēri, dārzi, kapsētas, ielu un iekškvartālu stādījumi. Apstādījumi ir nozīmīgs pilsētas ainavas rakstura veidotājs, kura galvenā nozīme ir klimata uzlabošana, trokšņu slāpēšana un rekreācijas funkciju nodrošināšana. Veģetācija vizuāli samazina apbūves blīvumu, rada telpu un ļauj uztvert sezonālas izmaiņas.

Klimats – Klimatiskie apstākļi ietekmē pilsētas ainavu dažādās sezonās, nosaka arhitektūras un inženiersistēmu risinājumus, ietekmē cilvēku ikdienas ritmu un pilsētas telpas izmantošanu. Vēsturiskā apbūve daudz izteiktāk atspoguļo nepieciešamību piemēroties klimata prasībām nekā mūsdienu arhitektūra, jo tehnoloģiskie risinājumi sniedz plašākas iespējas cīnīties ar laika apstākļu radītajām sekām. Rīgā galvenie klimatiskie faktori ir izteiktā četru gadalaiku mija, kas prasa gan piemērošanos karstam, aukstam laikam, lietum un sniegam, un izteikta dienas garuma maiņa, kas uzliek prasības atbilstošas insolācijas nodrošināšanai un pilsētas izgaismošanai diennakts tumšajā laikā, it īpaši ziemas periodā.

2.2.2. Galvenie vēsturiskās apbūves attīstības periodi, teritorijas un mantotie ainavas slāņi

³ .Liepa-Zemeša. M., “Pilsēttelpas attīstība Rīgā” promocijas darbs, 2011., Rīga.

Vecrīgu var saukt par senāko saglabājušos Rīgas apbūves struktūru. Šis pilsētāinavas slānis veidojis laikā kopš 13.gs. kā viduslaiku Hanzas pilsēta, un tā attīstību noteikuši kā ekonomiskie faktori (tirdzniecība, osta), tā arī militārie apsvērumi – līdz pat 19. gadsimta vidum ar vārdu Rīga tika apzīmēta pilsēta nocietinājumu vaļņu iekšpusē, apkārt vaļņiem bija aizsarggrāvis un klajums – esplanāde (glacis), aiz kā sākās priekšpilsētas.

Pēc 1812. gada, kad tuvojošos Napoleona armijas draudu dēļ priekšpilsētas tika nodedzinātas, to atjaunošana notika pēc vienota plāna, kam pateicoties radusies tagadējā **Rīgas centra ielu un kvartālu struktūra**, ielu platumi. Atjaunojot pilsētu radās lielākā daļa tā sauktās „**koka Rīgas**” – viena un divu stāvu koka ēkas, kuru izskatu noteica Krievijas impērijas klasicisma paraugfasāžu albumi. Savukārt 19. gadsimta otrajā pusē mazstāvu koka apbūvi pamazām sāka nomainīt mūra nami un līdz ar to šodien ainava, kurā dominētu koka ēku apbūve sastopama vairāk centra nomalēs un tām pieguļošajā teritorijās (Grīziņkalns, Maskavas priekšpilsēta, Āgenskalns, Čiekurkalns), bet pilsētas centrā tās ir atsevišķas ēkas starp mūra namiem. Cits, senāks koka apbūves slānis ir kādreizējās 18.-19. gadsimta turīgo pilsoņu ārpilsētas muižīņas, no kurām vairāk saglabājušās Pārdaugavā. Šodien tās, kas saglabājušās, atrodas jaunākas apbūves vai kādreizējo muižu parku ieskāvumā .

Reaģējot uz modernizācijas un industrializācijas izaicinājumiem, 1856. gadā tika nojaukti pilsētas nocietinājumi vaļņi un, atbilstoši Johana Daniela Felsko un Otto Dīces izstrādātajam plānam, teritorija starp Iekšrīgu un priekšpilsētām kļuva par jauno pilsētas centru ar kanālu, parkiem, bulvāriem un nozīmīgām publiskajām būvēm. Kādreizējo priekšpilsētu koka apbūvi aiz **Bulvāru loka** pamazām nomainīja mūra īres nami piecu sešu stāvu augstumā, veidojot kapitālisma pilsētu, tā saukto „**jūgendstila Rīgu**” .

Tā kā Pirmais pasaules karš apturēja straujo pilsētas attīstību, bet Padomju Savienības okupācijas laika apstākļi 20.gs.otrajā pusē šo situāciju Rīgas centrā zināmā mērā iekonservēja, tad šodienas centra ainava raksturīga iezīme ir jaukta apbūve, kur starp piecu sešu stāvu ēkām ir daudz koka māju. Būtiskākā daļa no šīs teritorijas 1997. gadā tika iekļauta UNESCO Pasaules kultūras mantojuma vietu sarakstā, kā Rīgas vēsturiskais centrs.

Liela nozīme pilsētas attīstībai šai laikā bija dzelzceļa izveidošanai, gar dzelzceļa loku izvietojās nozīmīgi **rūpniecības uzņēmumi**. Pēdējās desmitgades pirms Pirmā pasaules kara uzskatāmas par Rīgas uzplaukuma laiku, kad tā bija viens no Krievijas impērijas rūpniecības un tirdzniecības centriem un trešā lielākā pilsēta Baltijas jūras reģionā aiz Sanktpēterburgas un Kopenhāgenas. Tieši **industriālā laikmeta (pirmais industrializācijas periods-20.gs.sākums) mantojums**— gan vēsturiskais centrs ar bulvāru loka parkiem, sabiedriskajām būvēm un īres namiem ar salīdzinoši greznajām fasādēm, gan teritorijas centra nomalēs, Sarkandaugavā, Maskavas priekšpilsētā un Pārdaugavā ar daudzajām fabriku ķieģeļu ēkām un strādnieku koka dzīvojamajām mājām ir uzskatāms par Rīgas identitātes nozīmīgāko un interesantāko daļu.

Dārzu pilsētu kustības ideāli par veselīgāku dzīvesvidi Rīgā tika uztvertas ļoti agri un visspilgtāk atspoguļojas Mežaparka ainavā. Taču arī vēlākos gados šo ideju atbalsis ietekmējušas gan **savrupmāju rajonu** (Māras dīķa apkārtnē, Bieriņi, Šampēteris u.c.), gan mazdārziņu teritoriju rašanos un attīstību .

Otrs industrializācijas periods saistīts 20. gadsimta 60.-80. gadiem, kad Rīga bija nozīmīgs Padomju Savienības rūpniecības centrs, kas piesaistīja vērienīgu imigrantu pieplūdumu no citām padomju valstīm. Šai laikā izpletās lielās rūpnīcu teritorijas, kuras raksturoja ne vairs

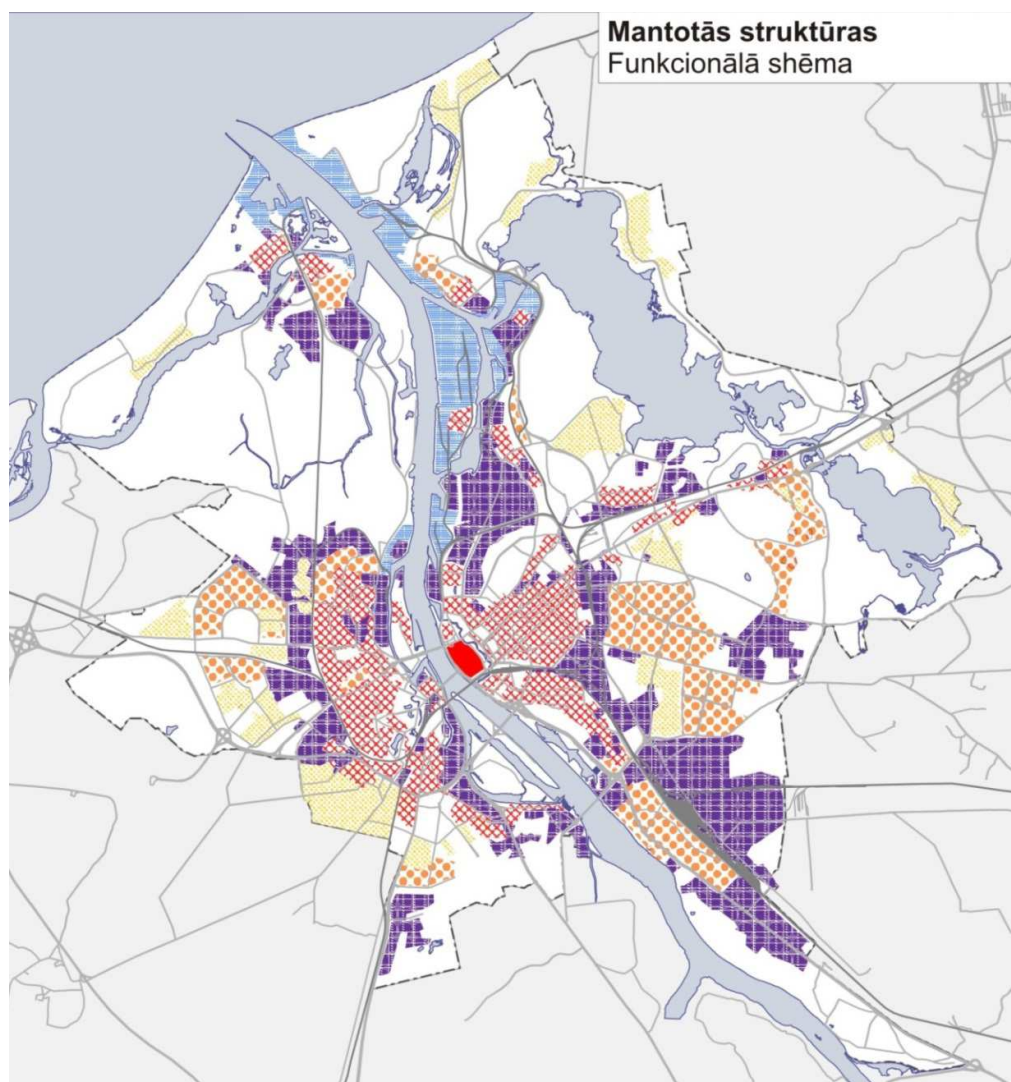
pirmsmodernisma ķieģeļu apbūve, bet milzīgi dzelzsbetona paneļu korpusi. Imigrācijas rezultātā Rīgas iedzīvotāju skaits gandrīz dubultojās, un to izmitināšanai tapa padomju modernisma priekšpilsētas - **liemēroga dzīvojamie rajoni** jeb t.s. mikrorajoni⁴.

Nemot vērā augstāk minēto, var izdalīt vairākus pilsētas ainavas mantotos veidošanās slāņus (tabula 5 un attēls 1)

Tabula 4 Pilsētvides ainavu vērtību raksturojums

Pilsētainavas slānis	Galvenā vērtība
Ūdeņu struktūra	Daugavas delta, upes un ezeri, mazās upītes, purvi u.c.
Reljefs	Rīgai raksturīgā līdzenā ainava ar atsevišķiem paaugstinājumiem vēsturisko kāpu vietās.
Apzaļumojums un parku sistēma	Lielās aizsargājamās dabas teritorijas, piepilsētas mežu joslas, vēsturiskie parki un skvēri u.c.
Tirdzniecība / viduslaiku Hanzas pilsēta	Labi saglabājusies viduslaiku pilsētas struktūra, blīva apbūve, slēgti laukumi, gleznainas ieliņas, ievērojams arhitektūras pieminekļu daudzums. Vecpilsēta kopā ar daļu 19. gs. centra ir iekļauta UNESCO Pasaules kultūras mantojuma vietu sarakstā.
Militārie apsvērumi / pilsēta cietoksnis/ skaidras vecpilsētas robežas	Bulvāru un parku josla, kas tikai izveidota 19. gs. vidū, viduslaiku pilsētas mūru un vaļņu ietverošo aizsarggrāvi un klajumu-esplanādi, ir viena no pilsētas centra nozīmīgākajām publiskajām ārtelpām. Tā veido skaidru robežu starp vecpilsētu un 19. gs. Rīgu.
Apgaismības idejas un pilsētas atjaunošana pēc 1812. gada ugunsgrēka 18.-19. gs. priekšpilsētas un muižiņas - koka Rīga	Nosacīti var izdalīt trīs „koka Rīgas” izpausmes: 1) Mazstāvu koka apbūves fragmenti centrā, ko, salīdzinot ar dominējošo daudzstāvu mūra apbūvi, raksturo atšķirīgs mērogs, nereti plašāki, un vairumā labāk izgaismoti un zaļāki pagalmi. 2) Ārpus centra (Maskavas priekšpilsēta, Āgenskalns, Ķīpsala u.c.) – lielāki koka apbūves kompleksi, ko raksturo humāns mērogs, attīstīta pagalmu telpa, koki. 3) Atlikušās muižiņu ēkas un kompleksi – lielākoties aizsargājami pieminekļi, pārstāv senāko priekšpilsētu veidošanās slāni.
Industrializācija / modernizācija / dzelzceļa attīstība 19. gs. beigās, 20.gs.sākumā	Industriālā laikmeta mantojums — vēsturiskais centrs, bulvāru loka parki, sabiedriskās būves un īres nami ar greznajām fasādēm, kā arī rūpnīcu un fabriku ķieģeļu ēkas un strādnieku koka dzīvojamajās mājas gan centrā, gan kādreizējās priekšpilsētās.
Pirmais pasaules karš un 20. gadsimta beigas – PSRS periods.	Rīgas augšana ārpus centra teritorijas, ļaujot pilsētas centrā saglabāties jauktai apbūvei, ko veido 5-6 stāvu mūra un 1-3 stāvu koka ēku sajaukums.
Pilsētu rekonstrukcijas, dārzu pilsētu idejas 20.gs.	Privātmāju rajoni piedāvā mazpilsētas dzīvesveidu Rīgas robežās un arī vairo Rīgas pilsētainavas morfoloģisko un apbūves mēroga daudzveidību. Tie ir apstādījumiem bagāti rajoni, kas būtiski papildina Rīgas zaļo struktūru.
Pēckara industrializācijas vilnis / imigrācija no PSRS / lielmēroga dzīvojamie rajoni .	Šajos rajonos dzīvo aptuveni divas trešdaļas visu Rīgas iedzīvotāju, No ainavas viedokļa būtisks ir šo rajonu kompleksais raksturs – katrs no tiem tapis īsā periodā, atbilstoši stingri nospraustiem plāniem, izmantojot ierobežotu skaitu ēku tipus.

⁴ “Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana”, nodibinājums “Vides risinājumu institūts”, Rīga, 2013.

**Mantotās struktūras
Funkcionālā shēma**

Monofunkcionālas teritorijas

Dzīvojamā teritorijas

Industriālā teritorijas

Vecrīga

mikrorajoni

rūpniecības teritorijas,
daļa - šobrīd transformētas

jaukta, daudzfunkcionāla
pilsētas apbūve

privātmāju apbūve

ostu teritorijas

Attēls 1 Rīgas mantotās struktūras

2.2.3. Mūsdienu Rīgas ainavu veidojošie virzītājspēki

Ainava veidojas laika gaitā dabas un cilvēku kontrolētu procesu mijiedarbības rezultātā. Katrai ģeogrāfiskai vietai šo ietekmējošo procesu jeb virzītājspēku kopums un to ietekmes apmērs ir dažāds, tādējādi veidojas katras vietas individuālā ainava. Galvenie ainavu veidojošie virzītājspēki Rīgā pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1991.gadā, to rašanos un iedarbību nosakošie faktori norādīti tabulā 6⁵.

Tabula 5 Rīgas ainavu veidojošie virzītājspēki pēc 1991.gada.

Virzītājspēku ietekmējošie faktori	Galvenie ainavu ietekmējošie procesu virzītājspēki	Piemēri ainavā	Pašvaldības iespējas ietekmēt virzītājspēkus un instrumenti
Primārie procesi Sociāli ekonomiskās situācijas maiņa, tehnoloģiju attīstība, globālā tirgus struktūras transformācija	Brīvā tirgus ienākšana pilsētā ar ilgstošu demokrātijas tradīciju un pilsoniskās apziņas iztrūkumu, vājām tiesiskām institūcijām, kā arī finanšu interešu spiedienu	Neskaidri tiesiskie nosacījumi, uz tiem balstītas darbības un darījumi	Neietekmējami vai daļēji ietekmējami virzītājspēki. Instrumenti: Aktīva pielāgošanās globālajiem procesiem, izmantojot menedžmentu, stratēģisko plānošanu.
	Globalizācijas un finanšu ekonomikas spiediens centrā un tam tuvajās teritorijās	Centra apbūves intensitātes pieaugums, Skanstes, Ķīpsalas attīstība	
	Deindustrializācija, pāreja uz pakalpojumu ekonomiku	Lielie iepirkšanās centri aizvieto rūpnīcas.	
Sekundārie procesi valsts politika, kas vērsta uz adaptēšanos primāro procesu radītiem apstākļiem, veidojot ilgtermiņa politiku un operatīvi reaģējot uz dažādām situācijām	Zemes politika 90.gados	Dalītā īpašuma problemātika. Atgūto īpašumu apbūve	Daļēji ietekmējami virzītājspēki. Instrumenti: Pilsētai darbojoties kā valsts partnerim normatīvo aktu un politiku izstrādē.
	Kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība	UNESCO aizsardzības zona. Kultūrvēsturisko pieminekļu saglabāšana.	
	Vides aizsardzība	Aizsargājamās dabas teritorijas. Ierobežojumi būvniecībai.	
Pašplūsmas procesi Pašregulējošās darbības	Vecpilsētas un centra pilsētvides atjaunošana	Ēku rekonstrukcija, labiekārtojuma veidošana	Daļēji ietekmējami un ietekmējami virzītājspēki. Instrumenti: Izmantojot pašvaldības saistošos noteikumus, ar atbalstu finansējuma konkursos kultūras un mākslas iniciatīvām, jaunajai uzņēmējdarbībai u.c.
	Tūrisma un izklaides industrijas attīstība	Vecrīgas komercializācija	
	Ģentifikācija	Ķīpsala,	
	Mobilitātes pieaugums	Ceļu infrastruktūras attīstība. Pilsētas perifērijas un piepilsētu attīstība - suburbanizācija. Autotransportam pakārtotu pakalpojumu centru veidošanās	
	Hipotekāro kredītu pieejamība	Dzīvojamo ēku attīstīšana un būvniecības straujš pieaugums, it īpaši pilsētas zaļajās teritorijās, mikrorajonos	
	Finanšu krīzes apstākļos (ekonomiskās lejupslīdes periods)	Pilsētas centra renesanse, telpu pagaidu izmantošana	
	Privātās nekomerciālās vai puskomerciālās iniciatīvas	Tērbatas iela, Miera iela, Kalnciema kvartāls, utt.	
Pašvaldības procesi Rīgas pašvaldības īstenotās politikas, plānošana un projektu realizācija	Būvniecība un teritorijas attīstība	Visa Rīga	Ietekmējami virzītājspēki. Instrumenti: Īstenojot plānošanas dokumentus, projektus, sabiedrības līdzdalības pasākumus u.c.
	Liela mēroga pilsētvides atjaunošanas un publiskās ārtelpas izveides projekti	Spīķeri, Grīziņkalns, Ķengaraga promenāde, Lucavsāls parks, u.c.	
	Neliela mēroga labiekārtošanas un sakopšanas darbi	Mikrorajonu pagalmu, ielu brauktuvju un ielu atjaunošana	
	Apkaimes piederības sajūtas un identitātes stiprināšana, lokālās kultūras veicināšana	Apkaimju projekts, kultūras pasākumi, Rīga2014 u.c.	

⁵ "Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana", nodibinājums "Vides risinājumu institūts", Rīga, 2013

2.3. Ainavu sistēma.

2.3.1. Ainavu uztveres aspekti.

Savstarpēja mijiedarbība starp būvēm un atvērto telpu, augiem un citu elementu kombinācijām veido pilsētas ainavu. Pilsētas ainavai, kā jebkurai mūsdienu ainavai piemīt dažādas vērtības, tai skaitā – vides vērtība kā ekosistēmas daļai, kultūras vērtība kā vēsturisko notikumu gaitā transformētai telpai, valdošo stilu un tendenču liecība, sociālā vērtība kā telpai, kas kalpo par platformu sociāliem procesiem, sabiedrībā valdošo vērtību un vietējās identitātes spogulim, estētiskā vērtība – kā vizuālais un uztveres iespaids, kas veidojas caur gadsimtiem. Tātad ainava var tikt raksturota ar tās estētisko, ekoloģisko, ekonomisko un kultūrvēsturisko vērtību.

Tomēr šo vērtību izvērtēšanu nav iespējams veikt vienlīdz objektīvi. Pilsētas ainavas vērtējumu veido gan objektīvais, gan subjektīvais viedoklis, piemēram, estētiskā vērtība ir vairāk subjektīvs rādītājs, jo cilvēka un apkārtējās vides attiecības diktē kompleksi bioloģiskie, psiholoģiskie, sociālie un kultūras procesi. Telpisku struktūru arhitektonisko kvalitāti nosaka cilvēka emocionālā uztvere, kas atkarīgs no cilvēka pieredzes, izglītības un citiem uztveri noteicošiem faktoriem. Ekoloģiskā vērtība ietver sevī zinātniskus aspektus, tādus kā bioloģiskā un ģeogrāfiskā daudzveidība. Savukārt, ekonomiskā vērtība ir saistīta ar ainavas izmantošanas iespējām indivīda vai sabiedrības labklājības celšanai, bet kultūrvēsturiskā vērtība ir saistīta ar noteiktu laikmetu, vēsturisku notikumu raksturojošu ainavu.⁶

Ainavu uztvere mainās atkarībā no mēroga, kādā uz to skatāmies, to ietekmē vērotāja sociālā pieredze un zināšanas, kā arī ainavas elementi var tikt vērtēti gan ņemot vērā kvantitatīvus, gan kvalitatīvus datus, tāpēc ir būtiski apzināt ainavu identificēšanas procesu un to plānošanā galveno vērtību un struktūru identificēšanu veikt vairākos līmeņos. Šāda plānošanas procesa uzbūve ir par pamatu komunikatīvajai ainavu plānošanai un ir cieši saistīta ar katram plānošanas līmenim un plānojamajai telpai atbilstoši esošo vai potenciālo attīstības dalībnieku lomu jeb ieinteresēto pušu iesaisti.⁷

Ņemot vērā Konvencijā noteikto, ka „ainavas ir teritorija tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā” un „ainavu kvalitātes mērķis ir kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturiezīmēm”, atbilstoši ainavas identificēšanas līmenim var tikt izvēlēti arī vērtētāji – „eksperti” vai „iedzīvotāji”. Ainavu TmP ietvaros nosacīti tiek izdalīti divi līmeņi:

1) „pilsētas” līmenis, kur primāri tiek ņemts vērā ekspertu sniegtais vērtējums:

- pētījumos par Rīgas pilsētvidi definētās pilsētas organizējošās struktūras un reprezentējošās vērtības;
- leģitimizētas telpas un struktūras (Rīgas vēsturiskais centrs, aizsargājamās dabas teritorijas, kultūrvēsturisko pieminekļu kompleksi u.c.);
- sociālā procesā reprezentētās un ekspertu definētās telpas un struktūras (pilsētbūvnieciskie kompleksi, piemēram koka apbūve, ūdens un pieūdeņu telpas, zaļās telpas un struktūras, „mezgla” publiskās ārtelpas u.c.);

⁶ “Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana”, Latvijas universitātes ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 2009.

⁷ “Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana”, nodibinājums “Vides risinājumu institūts”, Rīga, 2013

- perspektīvās telpas un struktūras jeb pilsētas attīstībā būtiskas teritorijas;

2) „lokālais” līmenis, kur nozīmīga loma piešķirta iedzīvotāju un citu teritorijas attīstības dalībnieku viedoklim:

- ainavu plānošanas procesā definējamas tuvieņu vērtības (t.sk. vietas, objekti, „mazās” struktūras, piemēram tādas kā dārzi, zaļie tīkli, specifiskas funkcijas u.c.)⁸

2.3.2. Ainavu novērtēšana

Rīgas ainavu novērtēšanas pieeja ir balstīta ainavas kā dzīves telpas izpratnē, kur ainavu veido gan pilsētas fiziskie elementi un vērtības, gan simboliskais nozīmīgums, gan cilvēku pieredze un darbība tajā. Ainavu TmP izstrādes ietvaros piedāvāts ainavu novērtēšanas vajadzībām adaptēt E.Sodžas (E.Soja) metodi, atbilstoši kurai dzīves telpas ainavu veido (a) uztveramā (*perceived*) telpa, (b) iztēlotā (*conceived*) telpa un (c) izdzīvotā (*lived*) telpa:

(A) **Uztveramā telpa** ir materializēta ikdienas dzīves vajadzību veidotā telpa, kuras izpausmju ģeogrāfija ir nokartējama un aprakstāma konkrētā veidā – galvenokārt ainavas funkcionalitātē (ainavas telpas lietojumā) un morfoloģijā (ainavas telpas izskatā). Tā veidojas kā rezultāts cilvēka darbībai un pilsētas audumā ir izdalāma divējādi:

1. kā vairāk vai mazāk vienota telpiska struktūra jeb apkārtnu/tuvieņu pilsētas ainavu struktūra (*piemēram, industriāla apbūve, dzīvojamie masīvi, u.tml.*);
2. kā plūsmu un aktivitāšu mezglu ainavu telpiskā struktūra, kas raksturo pilsētu organizējošās telpiskās struktūras (*piemēram, ielas, centrs, stacija, tilts, u.tml.*).

(B) **Iztēlotā telpa**, ko veido mentālas vai kognitīvas (iztēlotas) formas. To izsaka “intelektuāli izstrādātās zīmēs” un simbolos, t.i., rakstiski un verbāli. Tā ir simboliskā dzīvestelpa – simboliski nozīmīgās ainavas, kuras sabiedrība un eksperti ir atzinuši par nozīmīgām pilsētas vai nacionālām vērtībām. Tās ir mantotās pilsētainavas struktūras kā vēsturiskie pilsētas daļu unikālo raksturu veidojošie pilsētbūvnieciski kompleksi un kultūrvēsturisko apbūves un pieminekļu kompleksi. Vienlīdz tās ir arī nozīmīgās dabas aizsardzības telpas, kur tiek īstenotas dabas vērtību saglabāšanas un aizsardzības prakses. (*piemēram, Daugava, koka Rīga, piekraste, Krēmeru dabas liegums, Vecrīga u.tml.*)

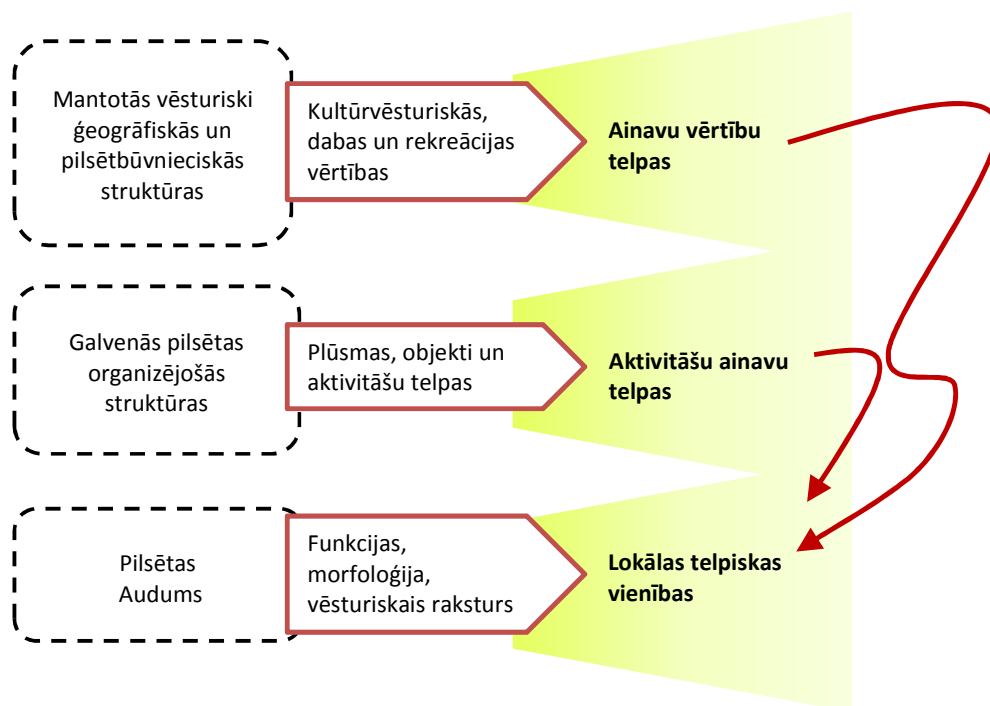
(C) **Izdzīvotā telpa**, kas veidojas no cilvēku/ iedzīvotāju esošām sociālām un telpiskām praksēm, tiešās materiālās pasaules pieredzes un realizēšanas. Tās ir tās nozīmju un simboliskās telpas un vietas, kas veidojas cilvēkiem pieredzot savas dzīves telpas, piešķirot individuālas un/vai sociālu grupu nozīmes dažādām vietām un ainavām. Tas ir veids kā var novērtēt pilsētainavu, izmantojot cilvēku zināšanas, kas veidojušās pieredzot un izdzīvojot dažādus notikumus un vietas pilsētā dažādos laikposmos. Izdzīvotā telpas izpratne ir būtiska lokālā plānošanas procesā kā indikators vietu vērtībām un ir atklājama, izmantojot komunikatīvas ainavas plānošanas pieejas

⁸ “Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana”, nodibinājums “Vides risinājumu institūts”, Rīga, 2013

(piemēram, sabiedrības līdzdalība). (piemēram, sastrēgumi, svaigs gaiss, klusums, troksnis, saviļņojums, dzīvīgums).⁹

Šīs teorētiskās pamatnostādnes kalpo par pamatu Ainavu TmP risinājumiem, kas apskata līdz šim apzināto ainavu vērtības, nozīmi un funkcionalitāti teritorijas plānošanas vajadzībām.

Ainavu, no tās vērtību, veidošanās, izmantošanas un nozīmes aspekta var iedalīt trīs perspektīvās jeb skatuleņķos (2. att.).

Attēls 2 Pilsētainavas skatu leņķi ainavas plānošanas kontekstā

Ainavu vērtību telpas un aktivitāšu ainavu telpas ietekmē pilsētas lokālās struktūras un to radītais iespaids ietekmē izdzīvotās telpas uztveri. Detalizētu katra ainavu telpu veidojošā slāņa aprakstu skatīt tabulā Nr.7.

Tabula 6 Pilsētas ainavu veidojošie slāņi

Pilsētas ainavu struktūru veidojošie slāņi	Ainavas struktūras slāņos ietilpstošie elementi	Elementu nozīmes apraksts
Ainavu vērtību telpas: Mantotās vēsturiski ģeogrāfiskās un pilsētībūvnieciskās struktūras ar kultūrvēsturisku, dabas un rekreācijas vērtību.	Kultūrvēsturiskas, rekreācijas un dabas vērtību telpas, kas var būt institucionalizētas (piešķirts aizsardzības statuss augstākstāvošos normatīvos aktos).	Rīgas izveides pamats, tās vizuālā un funkcionālā tēla veidotāji. Raksturo Rīgas veidošanās nozīmīgākos laika posmus un pilsētvides transformācijas.
Aktivitāšu ainavu telpas: Pilsētas galvenās organizējošās struktūras.	Mezglu punkti, lineārās struktūras, enkurobjekti pilsētas un apkaimes mērogā	Tās ir īpaši dinamiskas ainavas, kuru funkcionēšanu un raksturu nosaka cilvēku pieplūdums un aktivitāšu intensitāte un tām ir būtiska ietekmes nozīme uz apkārtējo ainavu raksturu.
Pilsētas auduma lokālās vienības: Morfoloģiski un funkcionāli atšķirīgas ainavu telpas jeb	Pilsētas auduma lokālās telpiskas vienības, kuras raksturo formas un funkcionāla līdzība, vēsture un pārmaiņu raksturs, novietojums attiecībā pret pilsētas	Šī skatījuma nozīme balstās atziņā, ka ainavas ir visur un ka tās var tikt plānotas un veidotas pēc līdzīgiem principiem, rodot balansu starp

⁹ "Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana", nodibinājums "Vides risinājumu institūts", Rīga, 2013

tuvienes	galvenajām telpiskajām struktūrām, laika gaitā izveidojusies vietējo iedzīvotāju piederības sajūta, attieksme un/vai attiecības ar telpu.	interesešu pušu vēlmēm un vajadzībām.
----------	---	---------------------------------------

2.3.3. Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana

2.3.3.1. Ainavu telpu iedalījums pēc to nozīmes

Viena no Rīgas pilsētas telpiskās struktūras vienībām ir apkaimes – piemērota lieluma apdzīvota vide, kam ir sava apkalpe, identitāte un raksturs, kas izriet no apbūves veida, fiziskajām robežām, ainavas un iedzīvotāju kopības izjūtas. Taču detalizētas ainavas sistematizēšanas un plānošanas vajadzībām apkaimes ir pārāk plašas teritoriālās vienības, jo tās ietver gan nozīmes, gan formas un funkcijas ziņā atšķirīgas ainavu telpas.

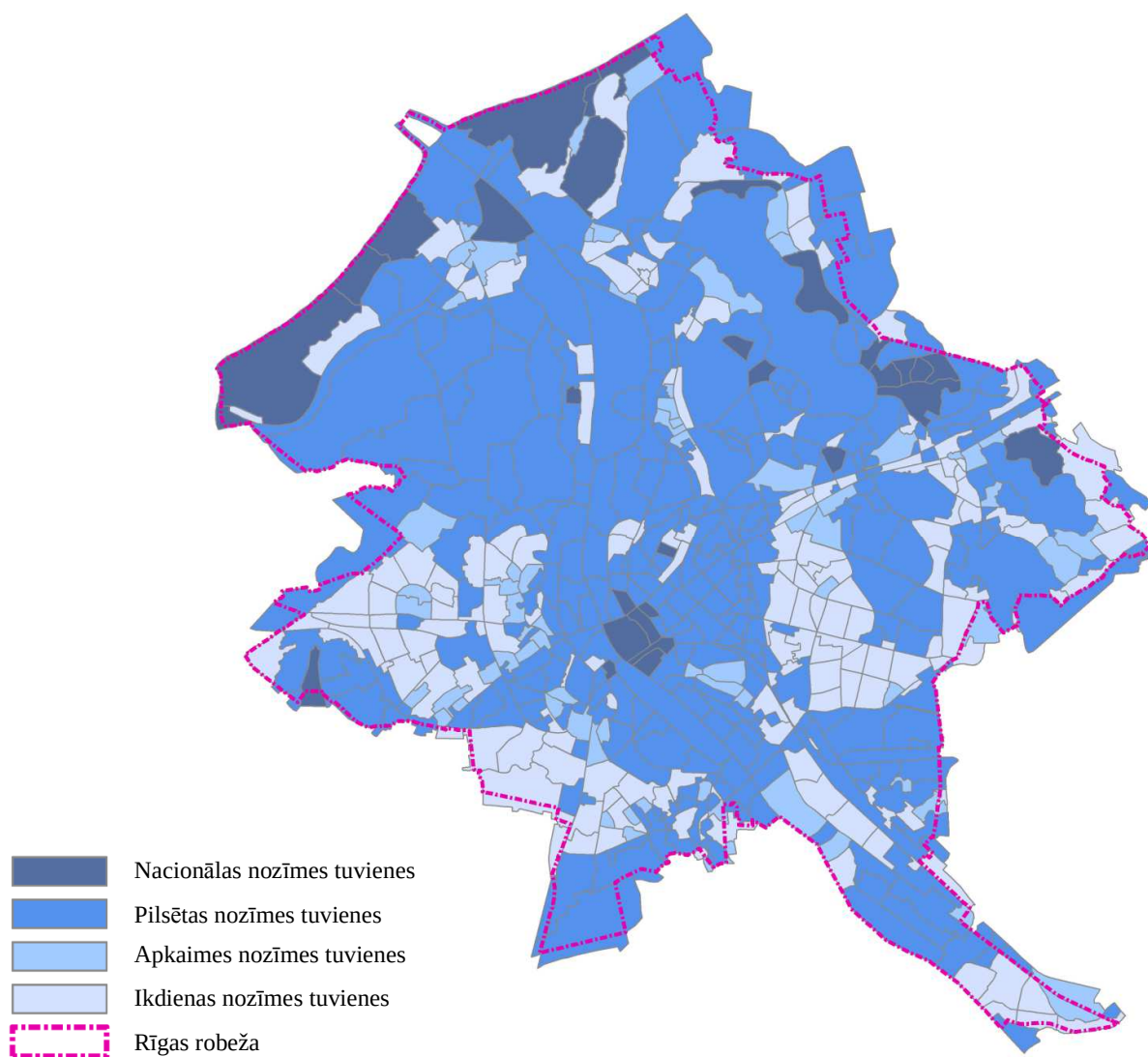
Pilsētas auduma struktūru sīkāk var iedalīt morfoloģiski un funkcionāli atšķirīgās ainavu telpās jeb tuvienēs. Tuvienes ir pilsētas auduma lokālas telpiskas vienības, kuras raksturo šādi kritēriji: formas līdzība, funkcionāla līdzība, vēsture un pārmaiņu raksturs, novietojums attiecībā pret pilsētas galvenajām telpiskajām struktūrām, kā arī laika gaitā izveidojusies vietējo iedzīvotāju piederības sajūta, attieksme un/vai attiecības ar telpu.¹⁰

Tuvienes ir iespējams iedalīt pēc to nozīmes Rīga un Latvijas (arī Eiropas) mērogā un saskaņā ar iedalījumu noteikt veidu, kādā ir plānojama attiecīgā ainavas telpa un tam nepieciešamo sabiedrības līdzdalības līmeni:

- 1) **nacionālas nozīmes ainavu telpas**, kuru vērtības ir atzītas starptautiski un nacionālā mērogā. Parasti jau ir saistītas ar dažādu kultūrvēsturiskā mantojuma vai dabas mantojuma aizsardzību. Nacionālas nozīmes ainavu telpās atrodas sabiedrībai nozīmīgi nacionāla mēroga objekti vai ainavas elementi.
- 2) **Pilsētas nozīmes ainavu telpas**, kas ir nozīmīgas Rīgas pilsētas mērogā un atbilst vismaz vienam no kritērijiem:
 - saistītas ar sabiedrībā atzītām kultūrvēsturiskām, dabas, sociālām vērtībām;
 - pilsētas saimnieciskās teritorijas kā ekonomiskā kapitāla resurss, kas ir darba vietas ne tikai rīdziniekiem, bet arī pārējiem Latvijas iedzīvotājiem;
 - pilsētas pakalpojumu mežglu telpas;
 - Rīgas pilsētas dabas teritorijas, nozīmīgs dabas kapitāls un rekreācijas resurss visiem Rīgas un piepilsētas teritoriju iedzīvotājiem;
 - Degradētās ainavu telpas, teritorijas, kuras ir transformācijas procesā. Ainavu telpas, kurās nepieciešams veikt padziļinātu izpēti un izstrādāt detalizētākus vides atveseļošanas, ainavu reģenerācijas plānus vai plānot jaunas ainavas.
- 3) **Apkaimes nozīmes ainavu telpas**, kas ir nozīmīgas apkaimes vai tuvāko apkaimju mērogā. Parasti tās ir rekreācijas vai pakalpojumu ainavu telpas.
- 4) **Ikdienas nozīmes ainavu telpas**, kuru pamatfunkcija ir mājdošanas funkciju nodrošināšana.

¹⁰ "Rīgas ainavu veidošanas mērķu noteikšana", nodibinājums "Vides risinājumu institūts", Rīga, 2013

Tuvienes atbilstoši to nozīmei attēlotas Attēlā 3.

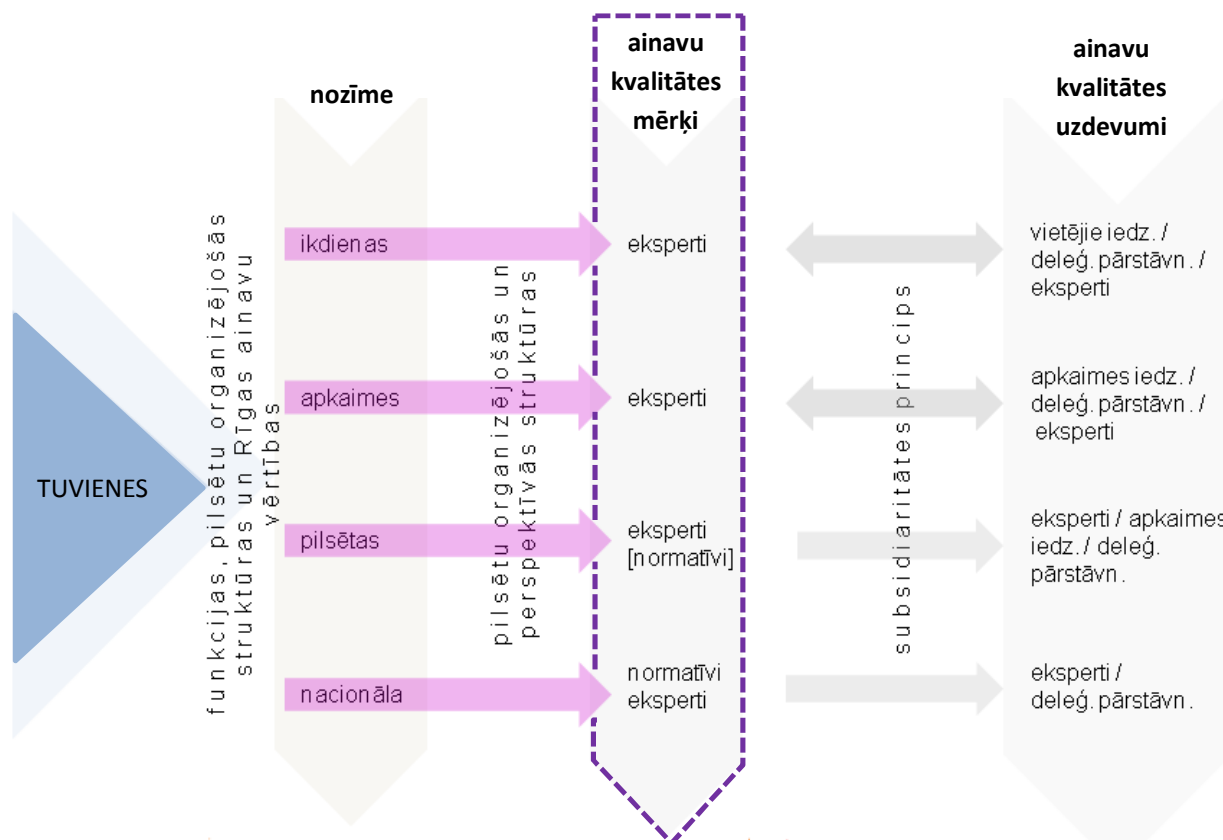
Attēls 3 Rīgas tuvienes atbilstoši to nozīmei pilsētas kontekstā

2.3.3.2. Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana

Atkarībā no ainavu telpas nozīmes ir nepieciešams diferencēt pieeju ainavas kvalitātes mērķu noteikšanai. Ikdienu un apkaimes ainavu telpām ainavas kvalitātes mērķus nosaka ekspertu grupa, ievērtējot gan esošo ainavu novērtējumu, gan dažādus Rīgas pilsētvides tematiskos pētījumus, gan Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam. Pilsētas un nacionālas nozīmes ainavu telpām ainavu kvalitātes mērķus nosaka papildus izmantojot arī specifiskus normatīvos aktus vai vadlīnijas (piemēram, Natura2000 vai UNESCO mantojuma teritorijās). Vispārīga ainavu kvalitātes mērķu noteikšanas shēma atbilstoši ainavu telpu nozīmei attēlota Attēlā 4.

Savukārt, ainavu kvalitātes uzdevumi ir detalizētākas prasības, kas, ievērojot subsidiaritātes, līdzdalības un interešu saskaņotības principus, tiek izvirzīti ainavu kvalitātes mērķu īstenošanai. Apkaimes un ikdienu ainavu telpām ainavu kvalitātes uzdevumu noteikšanā tiek iesaistīti vietējie iedzīvotāji, sabiedrības grupu deleģētie pārstāvji, pašvaldība un eksperti, atkarībā no ainavas telpas funkcionalitātes rakstura. Šī plānošanas procesa gaitā ir iespējams mainīt vai precizēt noteiktas ainavu telpas ainavu kvalitātes mērķi, akcentējot vienu vai otru (ekspertiem nezināmu) kvalitatīvas dzīves telpas attīstības priekšnosacījumu. Pilsētas un nacionālas nozīmes ainavu telpām ainavu veidošanas uzdevumus primāri izvirza nozaru ekspertu grupa sadarbojoties ar deleģētu iedzīvotāju pārstāvniecību.

Ņemot vērā, ka Ainavu TmP primāri tiek izstrādāts RTP2030 vajadzībām, tā ietvaros tiek noteikti ainavas kvalitātes mērķi. Ainavas kvalitātes uzdevumu un rīcību to sasniegšanai noteikšana ir jāveic zemāka līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes ietvaros.

Attēls 4 ainavu kvalitātes mērķu un ainavu kvalitātes uzdevumu noteikšanas principiālā shēma

3. Tematiskā plānojuma risinājumi.

Ainavu TmP tiks ietverti risinājumi, kas atbilst pētījumos ietvertajiem priekšlikumiem un nodrošina:

1. ainavu plānošanu vairākos līmeņos (visas pilsētas un lokāli);
2. iespēju piemērot risinājumus, kas ņem vērā ainavas mainīgumu;
3. iedzīvotāju līdzdalību ainavu plānošanā.

Ainavu TmP veidos divas galvenās sadaļas – pamatojoties uz vēsturiskiem faktiem, statistikas datiem, apkopotiem iedzīvotāju viedokļiem un ekspertu vērtējumu noteiktas vērtības pilsētas līmenī un priekšlikumi ainavu plānošanai lokālā līmenī.

Pilsētas līmenī:

1. Izdalītas tipiskās un unikālās Rīgas ainavas;
2. Noteiktas Rīgas ainavas ar ekoloģisku un kultūrvēsturisku vērtību;
3. Noteiktas Rīgas dzīvojamās, industriālās un dzelzceļa ainavas;
4. Identificētas Rīgas degradētās ainavas;
5. Izstrādāta Rīgas telpiskās kompozīcijas shēma un no tās izrietošās prasības apbūves veidošanai.

Lokālā līmenī:

1. Izstrādātas vadlīnijas ainavu novērtējumam lokālplānojumu un detālplānojumu līmenī;
2. Noteikti principi sabiedrības līdzdalības procesa uzlabošanai visos plānošanas līmeņos.

3.1. Identificētās Rīgas ainavas.

Eiropas ainavu konvencijā noteikts, ka dalībvalstīm, kas pievienojušās Eiropas ainavu konvencijai, nepieciešams identificēt ainavas visā tās teritorijā, un novērtēt tās, ņemot vērā to īpašās vērtības, ko tām ir piešķirušas ieinteresētās puses un sabiedrība.

RTP2030 izstrādes laikā un līdz tam veiktajos pētījumos ietvertas dažādas pieejas ainavu vērtību noteikšanai. Ainavu TmP risinājumi sagatavoti, apvienojot dažādos ieteikumus, tādējādi nodrošinot gan ainavu un to īpašo vērtību izdalīšanu pilsētas mērogā, gan radot priekšlikumus ainavu detalizētai plānošanai zemāka līmeņa plānošanas dokumentos.

Viens no veidiem, ko parasti izmanto pilsētas vai lauku teritorijas savas ainavas unikalitātes parādīšanā ir ainavu unikalitātes un tipiskuma vērtējums, ko tālāk var izmantot, piemēram, tūristu un arī iedzīvotāju piesaistīšanā, kā arī plānojot pilsētas attīstību, lai ainavas pārveides procesā netiktu pārveidoti tās vērtību veidojošie elementi. Unikālās un tipiskās Rīgas ainavas aprakstītas 3.1.1. apakšnodaļā.

Identificētās unikālās un tipiskās Rīgas ainavas parāda galvenās Rīgas ainavu vērtības, tomēr tās aptver tikai nelielu daļu no kopējās pilsētas teritorijas. Eiropas ainavu konvencijas izpratnē ainavas ir izdalāmas visā pašvaldības teritorijā, tāpēc Ainavu TmP ainavas apskatītas plašāk, identificējot Rīgas struktūru veidojošās ainavu vienības, kam piemīt noteikta vērtība (ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā) un noteikta funkcija (dzīvojamās vides, industriālā, ostas industriālā un dzelzceļa). Šo ainavu novērtēšanas pieeja un robežu precizēšanas metodika aprakstīta 3.2.2. – 3.1.5. apakšnodaļās.

Teritorijas daļas, kas neietilpst nevienā no minēto ainavu kategorijām. Tās klasificētas kā līdz šim neidentificētās ainavas un to izpēte un vērtēšana ir turpmākās plānošanas uzdevums.

Lai noteiktu vispārīgu ainavas kvalitāti un uzturēšanas pakāpi, Ainavu TmP ir ietvertas arī degradētās teritorijas. Degradēto teritoriju apraksts sniegts 3.1.6. apakšnodaļā.

3.1.1. Rīgas tipisko un unikālo ainavu noteikšana.

Unikālās ainavas var izdalīt dažādos telpiskos mērogos: pilsētas, valsts, reģiona, Eiropas un pasaules mērogā. Veicot Rīgas ainavas inventarizāciju, kā atskaites mērogs izvēlēts Eiropas un Baltijas jūras reģiona mērogs. Par unikālu uzskatāma ainava (cilvēka vai dabas veidota), ja tā ir vienīgā vai viena no nedaudzajām šāda tipa ainavām reģionā vai Eiropā vai arī tā ir vislabāk saglabāta. Rīgā Eiropas mērogā unikālās ainavas izdalītas, par pamatu ņemot Eiropas pilsētu pieredzi, kā arī ekspertu vērtējumu. Unikālām pilsētas ainavām piemīt augsta kultūrvēsturiskā vērtība un tās raksturo Latviju un/vai Rīgu, tās vēsturi un kultūru.

Tipiska ainava raksturo noteiktu ainavas tipu, kurā atspoguļojas noteikts pilsētas attīstības process, laikmets, arhitektūra, pilsētas plānošanas risinājumi un dabas apstākļi. Tipisko ainavu izdalīšanas mērķis ir, pilsētai attīstoties, saglabāt ainavas vēsturisko seju un autentiskumu. Pamatojoties uz citu valstu pieredzi, kā arī analizējot Rīgas pilsētas attīstību un veicot pilsētas ainavu inventarizāciju, tika definēti šādi ainavas raksturu noteicošie faktori:

1. Dabas apstākļi – reljefs, ūdensteces un ūdenstilpes, veģetācija;
2. Cilvēka veidoti ainavas elementi – zemes segums un zemes lietojumveids, atsevišķu ainavas elementu izvietojums, arhitektūras stils, ainavas vēsturiskā attīstība, ienestās izmaiņas ainavā.

Viens no galvenajiem kritērijiem tipisko dabas ainavu izdalīšanā ir ainavas dabiskums. Rīgā cilvēku tiešas vai netiešas darbības neietekmētas ainavas nav iespējams izdalīt un tāpēc Rīgai raksturīgās tipiskās dabas ainavas raksturo pilsētas dabas apstākļus, kā arī cilvēku aktivitātes (kāpu apmežošanu, pļavu apsaimniekošanu u.c.) rezultātus, pārveidojot dabas ainavu.¹¹

Unikālās un tipiskās Rīgas ainavas veido galveno ainavu vērtību telpu pamatu Rīgas pilsētā. Unikālo un tipisko ainavu uzskaitījumu un iedalījumu skatīt Pielikumā Nr.2. Principi un prasības tipisko un unikālo ainavu kvalitātes mērķu sasniegšanai izriet no pārējiem 10 RTP2030 laikā izstrādātajiem tematiskajiem plānojumiem, atbilstoši Pielikumā Nr.2. norādītajiem ainavu tipiem, kas sakrīt ar unikālajām un tipiskajām ainavām.

¹¹ "Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana", Latvijas universitātes ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 2009.

3.1.2. Kultūrvēsturiski augstvērtīgās Rīgas ainavas.

Kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavas sākotnēji tika noteiktas pēc šādiem kritērijiem:

- 1) Saglabājies maksimāli pilns pilsēt būvniecības modelis;
- 2) Ēkām minimāli novērojamas izmaiņas materiālā, dizainā, nav novērojamas būtiskas pārbūves. Ja piebūves veiktas, tās ir saskanīgas ar esošo arhitektūru un materiālu;
- 3) Fiziskais stāvoklis vērtējams kā labs. Ja ir atsevišķi elementi, kuru stāvoklis vērtējams kā slikts, bet iespējams konstatēt uzlabojuma potenciālu, ainavas vērtība netiek pazemināta;
- 4) Ainavā konstatējama vēsturiskā izmantošanas funkcija vai mūsdienu funkcijas, kas saskan ar vēsturisko izmantošanu;¹²

Ainavu TmP risinājumus saskaņojot ar Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskā plānojuma risinājumiem izdalīto ainavu robežas precizētas atbilstoši apbūves aizsardzības teritoriju, pilsēt būvniecības pieminekļu un atsevišķu arhitektūras pieminekļu robežām.

Kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavas attēlotas pielikumā Nr.1. Principi minēto teritoriju turpmākai attīstībai sniegti Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskajā plānojumā

3.1.3. Ekoloģiski augstvērtīgās Rīgas ainavas

Ekoloģiski augstvērtīgās ainavas tika izdalītas analizējot to atbilstību vismaz vienam no minētajiem kritērijiem:

- 1) Ainavai piemīt liela nozīme bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai Latvijas vai Rīgas mērogā;
- 2) Ainavai piemīt liela nozīme pilsētas vides kvalitātes uzlabošanā (ietekme uz mikroklimatu un gaisa kvalitāti);
- 3) Ainavai ir liela nozīme iedzīvotāju atpūtai dabiskā vidē;
- 4) Ainavai ir liela nozīme kā bioloģiskam sorbentam attīrot grunts un ūdens tehnisko piesārņojumu.¹³

Ainavu TmP risinājumus saskaņojot ar Publiskās ārtelpas un apstādījumu struktūras tematiskā plānojuma risinājumiem izdalīto ainavu robežas precizētas atbilstoši dabas teritoriju (mežu, parku, ūdensobjektu u.c.) robežām.

Ekoloģiski augstvērtīgās ainavas attēlotas pielikumā Nr.1. Principi minēto teritoriju turpmākai attīstībai sniegti Publiskās ārtelpas un apstādījumu struktūras tematiskajā plānojumā.

3.1.4. Dzīvojamās vides ainavas

Rīgas apbūvētās teritorijas veido dažāda vēsturiskā perioda, apbūves tipa un funkcijas apbūve. Ainavu TmP ietvaros kā atsevišķs ainavu tips tika izdalīts dzīvojamās apbūves ainavas, šajā kategorijā apvienojot visu Rīgas apbūves periodu apbūvi (vēsturiskā koka un mūra apbūve ar dzīvojamo funkciju, Padomju laikā būvētā daudzstāvu dzīvojamā apbūve, visos laika periodos īstenotā savrupmāju un mazstāvu dzīvojamo ēku apbūve) ar mājokļu funkciju.

¹² "Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana", Latvijas universitātes ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 2009.

¹³ "Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana", Latvijas universitātes ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 2009.

Dzīvojamās apbūves ainavu robežas noteiktas Ainavu TmP risinājumus saskaņojot ar Mājokļu attīstības tematiskā plānojuma risinājumiem. Dzīvojamās apbūves ainavā ietvertas, gan esošās, gan plānotās dzīvojamās apbūves teritorijas.

Rīgas dzīvojamās apbūves ainavas attēlotas pielikumā Nr.1. Principi minēto teritoriju attīstībai sniegti Mājokļu attīstības tematiskajā plānojumā.

3.1.5. Industriālās ainavas

Rīgas attīstība ir cieši saistīta ar tirdzniecību un ražošanu. Atrašanās Daugavas grīvā veicinājusi Rīgas kā ostas pilsētas attīstību kopš viduslaikiem un tirdzniecības centra funkcija tika nostiprināta vēl vairāk 19.gs. vidū aizsākoties dzelzceļa izbūvei tagadējā Latvijas teritorijā. Rīgas ekonomiskais uzplaukums no 20.gs. sākuma līdz Pirmajam pasaules karam ir tieši saistīts ar straujo rūpniecības attīstību Rīgas centram piegulošajās teritorijās un attīstīto tirdzniecību. Pēc otrā pasaules kara Latvijai nonākot PSRS sastāvā Rīgā rūpniecība tika atjaunota un pilsētā parādījās jaunas ražošanai paredzētas teritorijas.

Dažādos laikos veidotās ražošanai, ostas attīstībai un kravu pārvadāšanai domātās teritorijas veido lielāko daļu no Rīgas industriālās ainavas. Ainavu TmP kā industriālās apbūves ainavas kartētas saglabājamās un no jauna veidojamās industriālās apbūves teritorijas, kuras var iedalīt trīs grupās: industriālā ainava, Rīgas ostas ainava un dzelzceļa ainava.

- 1) Industriālās apbūves ainava – Teritorijas, kas vēsturiski un mūsdienās tiek izmantotas ražošanas, uzglabāšanas un loģistikas pakalpojumu nodrošināšanai. Industriālā ainava var ietvert arī kultūrvēsturiski vērtīgus elementus. Šobrīd liela daļa no industriālās ainavas pieskaitāma degradētai ainavai, jo nereti teritorijas ir nekoptas, pielūžņotas un ēkas – sliktā stāvoklī. Industriālajās teritorijās bieži ir liels vides piesārņojums.

Industriālās apbūves ainavas attēlotas pielikumā Nr.1. Principi to attīstībai sniegti Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematiskajā plānojumā.

- 2) Rīgas ostas ainava – Rīgas ostas ainava ietver teritoriju Rīgas brīvostas robežās, kas tiek izmantota galvenokārt kravu pārkraušanas, bet arī uzglabāšanas un loģistikas pakalpojumu nodrošināšanai. Rīgas ostas ainavas nozīmīga sastāvdaļa ir atrašanās Daugavas krastā un teritorijas izmantošanas ciešā sasaiste ar upes akvatoriju. Daļa Rīgas brīvostas teritorijas šobrīd ir neattīstīta un tajā nav vērojams industriālās apbūves raksturs, tomēr jārēķinās, ka ostai attīstoties, var tikt transformētas tās teritorijā ietilpstošās ainavas.

Rīgas ostas ainava attēlota pielikumā Nr.1. Principi tās attīstībai sniegti Rīgas Brīvostas tematiskajā plānojumā.

- 3) Dzelzceļa ainava – Dzelzceļa izbūve aizsākusies 1861.gadā ar pirmo atklāto līniju no Rīgas uz Daugavpili. Nākamo gadu desmitu laikā notika strauja dzelzceļa būvniecība, veicinot jaunajām līnijām piegulošo teritoriju, tai skaitā – ostu, attīstību.¹⁴ Dzelzceļam ir nozīmīga loma Rīgas pilsētvides struktūras veidošanā – dzelzceļa loks ap Rīgas vēsturisko centru un tam pienākošās maģistrālās dzelzceļa līnijas no Latvijas lielākajām pilsētām ir noteikušas apbūves izvietojumu un raksturu pilsētā.

¹⁴ VAS "Latvijas Dzelzceļš" mājas lapa: <http://www.ldz.lv/node/334>

Dzelzceļa ainavas attēlotas pielikumā Nr.1. Principi tā attīstībai sniegti transporta attīstības tematiskajā plānojumā.

3.1.6. Degradētās ainavas

Saskaņā ar Zemes pārvaldības likuma 1.panta 4.punktā noteikto degradēta teritorija ir teritorija ar izpostītu vai bojātu zemes virskārtu vai pamesta apbūves, derīgo izrakteņu ieguves, saimnieciskās vai militārās darbības teritorija.

Veicot Rīgas ainavu inventarizāciju¹⁵, tika vērtētas un izdalītas degradētās ainavas un to elementi, vērtējot pēc šādiem kritērijiem:

- 1) Apbūves tehniskais un vizuālais stāvoklis;
- 2) Ārtelpas vizuālā kvalitāte;
- 3) Ārtelpas piesārņojums ar sadzīves atkritumiem un cita veida atkritumiem;
- 4) Dabisko un pusdabisko ekosistēmu degradācijas pazīmes (nobraudāšana, kalnu koki u.t.t.);
- 5) Ķīmiski piesārņotas ainavas;

Atkarībā no ainavas degradācijas izpausmēm un tās funkcionālās izmantošanas visas degradētās ainavas tika iedalītas šādās kategorijās:

- 1) Vizuāli degradēta dzīvojamās apbūves ainava;
- 2) Vizuāli degradēta industriālā ainava;
- 3) Vizuāli degradēta ģimenes dārziņu ainava;
- 4) Vizuāli degradēta dabas ainava;
- 5) Degradēta dabiska vai pusdabiska ekosistēma;
- 6) Ar sadzīves un cita veida atkritumiem piesārņota ainava;
- 7) Ķīmiski piesārņota ainava.

Ņemot vērā, ka inventarizācija tika veikta 2008./2009.gada periodā, izvērtējot degradēto ainavu kartogrāfisko materiālu, tika secināts, ka ir notikušas ievērojamas izmaiņas, līdz ar to tiešā veidā Ainavu TmP iekļaut šo materiālu nav iespējams, taču tas noder, lai veiktu izmaiņu monitoringu.

Pēc RD PAD pasūtījuma 2012.gadā tika veikts Degradēto teritoriju un objektu apsekojums Rīgā (turpmāk - Apsekojums), ko izstrādāja SIA „Datorkarte”. Darbā kartētas degradētās teritorijas, iedalot šādos tipos:

- 1) Degradētie objekti:
 - Dzīvojamās ēkas;
 - Darījumu ēkas;
 - Jaukta pielietojuma ēkas;
 - Ražošanas un noliktavas ēkas.
- 2) Degradētās teritorijas:
 - Dzīvojamās teritorijas;
 - Darījumu teritorijas;
 - Jaukta pielietojuma teritorijas;

¹⁵ “Rīgas pilsētas ainavu teritoriju izdalīšana, analīze un novērtēšana”, Latvijas universitātes ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Rīga, 2009.

- Ražošanas un noliktavas teritorijas;
- Mazdārziņu teritorijas;
- Dabas teritorijas.

Ņemot vērā, ka Apsekojums ir jaunākais pieejamais materiāls un var uzskatīt, ka tajā precizētas un papildinātas iepriekš veiktajā inventarizācijā norādītās degradētās teritorijas, Ainavu TmP ietvaros degradētās teritorijas ir noteiktas atbilstoši Apsekojumā sniegtajai informācijai. Degradētās teritorijas attēlotas pielikumā Nr.4.

Turpmākajā plānošanas procesā jāņem vērā, ka degradētās ainavas ir visvairāk pakļautas ainavu mainīguma principam – degradētās ainavas var tikt salīdzinoši īsā laikā atjaunotas, savukārt ainavas bez degradācijas pazīmēm var par tādām kļūt īsā laika brīdī, ja tiek pārtraukta teritorijā iedibinātā funkcija, netiek veikta pienācīga apstādījumu teritoriju uzturēšana, vai avāriju vai dabas kataklizmu gadījumā strauji mainās vides veselības stāvoklis. Tādēļ degradēto teritoriju saraksts ir regulāri jāatjauno, lai varētu pareizi novērtēt, kur nepieciešamas papildus pašvaldības investīcijas.

3.2. Rīgas telpiskā struktūra.

Rīgas telpiskās struktūras shēmas izstrāde ir nepieciešama, lai nodrošinātu konceptuālo pamatojumu galveno Rīgas veidojošo vērtību saglabāšanai un galveno jaunveidojamo elementu attīstībai. Telpiskās struktūras shēma kalpo par pamatu atļautās apbūves stāvu skaita noteikšanai un galveno skatu punktu un orientieru identificēšanai.

3.2.1. Rīgas telpiskās struktūras shēma

Pilsētas telpiskās struktūra veidojas pilsētai augot un attīstoties. Pilsētvides uztveres kvalitāte lielā mērā ir saistīta ar šīs struktūras loģiku un nolasāmību, kas ļauj cilvēkiem orientēties pilsētā.

Pilsētas kopējo struktūru veido tās atsevišķās daļas - dzīvojamās un industriālās apbūves teritorijas, apstādījumu un ūdeņu teritorijas, ko kopējā sistēmā savieno ceļu struktūra. Rīgas telpiskās struktūras shēma attēlo to savstarpējo sakārtojumu, izceļ galvenos pilsētvidi veidojošos elementus un attēlo telpiskās attīstības principus. Telpiskās struktūras shēma izstrādāta pamatojoties uz esošās un perspektīvās situācijas analīzi, par pamatu ņemot iepriekšējos Rīgas attīstības plānos noteiktos telpiskās attīstības pamatprincipus.

Rīgas pilsētas telpiskās struktūras jautājumi ir pētīti vairākkārtīgi, tai skaitā, izstrādājot Rīgas attīstības plānā 1995.-2005.gadam (turpmāk - RAP2005), kad šim jautājumam pievērsās gan pilsētplānotājs un arhitekts Ē.Fogelis, gan arī plāna galvenais vadītājs A.Roze. Rezultātā RAP2005 tika iekļauta Rīgas telpiskās struktūras shēma, tajā ietverot galvenos pilsētas struktūras elementus. Būtiska daļa no tajā ietvertajiem struktūras elementiem saglabāti arī RTP2006 ietvaros izstrādātajā Rīgas perspektīvās struktūras shēmā. Izvērtējot minētos materiālus mūsdienu situācijā, secināms, ka Rīgas telpiskās struktūras pamatelementi savu nozīmi pilsētas telpā un ainavā nav mainījuši un ir iekļaujami telpiskās struktūras shēmā arī turpmāk. Tie ir sekojošie elementi:

- Daugava – Rīgas tēla un telpiskās kompozīcijas pamatelements;
- Esošā akcentētā vēsturiskās apbūves silueta grupa – Vecrīga;
- Svarīgākā kompozīcijas šķērsass (Brīvības iela, Kaļķu iela, Uzvaras parks);
- Bulvāri, gatves un lielceļi ar skatu punktiem (ainavām) uz apbūves akcentiem;
- “Rīgas vārti”.

Papildus minētajiem pamatelementiem Rīgas telpiskās struktūras shēmu veido vairāki slāņi:

- Dabas struktūra – apstādījumu teritorijas un pilsētas ūdeņi
- Apbūves struktūra – apbūves tipoloģija, kas izriet no tās funkcijas un telpiskā rakstura
- Transporta tīklojums – norāda uz pilsētas iekšējām saiknēm un dažādo pilsētas uztveri, kas veidojas pa tiem pārvietojoties
- Mezglu punkti – pilsētas aktivitāšu, cilvēku un transporta koncentrācijas vietas, kas norāda uz pakalpojumu nodrošinājumu pilsētas mērogā.

Detalizēts apraksts par katru Rīgas telpiskās struktūras elementu atrodams tabulā Nr. 8. Pilsētas telpiskās struktūras shēma atrodama pielikumā Nr.3.

Tabula 7 Rīgas telpiskās struktūras elementi

Galvenie pilsētas struktūras elementi	Struktūras elements	Kompozīcijas elementa apraksts	Vadlīnijas turpmākai plānošanai (lietotos apzīmējumus skatīt aiz tabulas)	Kompozīcijas elementa "vēsture"
Apstādījumu un dabas struktūra	Ūdens - Daugava ar krastmalām	Ainavu telpas, kuru vērtības ir saglabājamās (jeb saudzējoši attīstāmas) Rīgas attīstības perspektīvā. Saskaņā ar 2009.gada Rīgas ainavu pētījumu, Rīgas krastmalu (upju un ezeru) ainavu attīstības prioritāte ir pilsētas vizuāla tēla (pilsēta pie ūdeņiem) akcentēšana un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, vienlaikus nodrošinot pilsētas iedzīvotājus ar daudzveidīgām atpūtas iespējām. Rīgas plānojuma struktūras un telpiskās kompozīcijas pamats ir, bija un būs Daugava. Saskaņā ar 2014.gada pētījumu zilās un zaļās struktūras ir vitāli nozīmīgas mūsdienu pilsētas telpā no ainavu kā cilvēka dzīves vides kvalitātes viedokļa. Kā arī saskaņā ar 2014.gada pētījumu visas lineārās struktūras veido "karkasu" pašai pilsētai no cilvēkcentriskā viedokļa - pilsētas dzīves un darbības telpām.	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai noteikti Rīgas IAS 2030 un detalizēti TMPL Ūdeņi projektā - I kategorijas – nacionālas nozīmes ūdensobjekts (publiskais ūdens). – Nepieciešams izstrādāt vienotu ainavas koncepciju un/vai labiekārtojuma projektu katrai publiski pieejamai, funkcionāli un vizuāli vienotai Daugavas ainavas daļai, sākot ar Daugavas grīvu un beidzot ar Dārziņiem. – Izstrādājot ainavas koncepciju, veidot un skatīt to ar Daugavai pieguļošajām apkaimēm un tuvienēm, nodrošināt to saikni ar publiski pieejamiem Daugavas krastiem. – Pievērst uzmanību skatiem no Daugavas uz pilsētu, kā arī no viena krasta uz otru. Būtiski ar ēkām neaizsegt pilsētas siluetu un noteiktas ainavas daļas, piemēram, Daugavgrīvas cietoksni. – Labā un kreisā krasta silueta izvērtēšana – Paredzēt brīvu piekļuvi ūdenim un ūdensmalām (jo īpaši Daugavas ostas ainavu telpai), kā arī izveidot dažādus publiskās ārtelpas skatu punktus, ņemot vērā Brīvostas TMPL noteiktās piekļuves vietas Daugavai – Ievērot ietekmes novērtēšanas principu veidojot Daugavas krastu telpisko siluetu – Nodrošināt krastmalu pieejamību, estētisko un ekoloģisko kvalitāti. – Nodrošināt izstrādāto ūdensobjektu apsaimniekošanas noteikumu īstenošanu – Noteikt prioritātes Daugavas krastmalu ainavu attīstībai, nodrošinot to secīgu sakārtošanu un attīstību (Rīgas IAP). – Noteikt atšķirīgu apbūves augstumu Daugavas pamatgultnes ūdensmalās, pussalās un salās, paredzot salīdzinoši zemāku apbūvi, nekā teritorijās, kas tieši nerobežojas ar ūdensmalām. – Daugavas līču, atteku un piekrastes teritorijās jāizstrādā teritoriju lokālplānojumi, detalizēti izvērtējot ainavas kvalitāti un precizējot plānoto izmantošanu: - Āgenskalna līcis; - Lucavsala, Mazās Daugavas daļa un Bieķengrāvis; - Kojusalas grāvis un Grāpju pussala	RAP2005 - pilsētas telpiskā kompozīcija; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra; Stratēģija – Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (3 atšķirīgas Daugavas ainavu telpas);
	Ūdens - Upes un ezeri		– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai noteikti Rīgas IAS 2030 un detalizēti TMPL Ūdeņi projektā - II kategorijas – pilsētas nozīmes ūdensobjekti (gan publiskie ūdeņi, gan citi – valsts vai pašvaldības ūdeņi) un III kategorijas – apkaimes nozīmes ūdensobjekti (valsts vai pašvaldības	RAP2005 - pilsētas telpiskā kompozīcija; RTP2006 - Dabas un apstādījumu struktūra;

			ūdeņi). – Izstrādāt vienotu ainavas koncepciju un/vai labiekārtojuma projektu katrai publiski pieejamai, funkcionāli un vizuāli vienotai ūdeņu krastmalas daļai. – Palielināt publisko peldvietu un atpūtas vietu skaitu un nodrošināt to kvalitāti. – Attīstīt pilsētas ūdeņus kā ūdens transporta ceļus, nodrošinot un veicinot nepieciešamās infrastruktūras attīstību – Noteikt atšķirīgu apbūves augstumu ūdensmalās, paredzot salīdzinoši zemāku apbūvi, nekā teritorijās, kas tieši nerobežojas ar ūdensmalām, izņemot noteiktās telpisko akcentu zonas – Nodrošināt vienas ūdens telpiskās struktūras, ko veido ezeri un upes, saglabāšanu – Veicināt ūdens teritoriju dažādu izmantošanu gan vasaras, gan ziemas sezonās – Attīstīt laivu ielaišanas infrastruktūru – Novērst krastmalu apbūvi (izņemot ostu apbūves teritorijas), kas ierobežo pārvietošanos gar upēm un ezeriem. – Nodrošināt krastmalu pieejamību, estētisko un ekoloģisko kvalitāti – Nodrošināt izstrādāto ūdensobjektu apsaimniekošanas noteikumu īstenošanu – Izstrādāt ezeru apsaimniekošanas plānus	Stratēģija – Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (Lielo ezeru ainavu telpa);
	Ūdens- Rīgas jūras līča krastmala - pludmale un līča seklūdens daļa		– Izstrādāt pludmales attīstības un vides dizaina koncepciju, nodrošināt pludmales pieejamību un nepieciešamās infrastruktūras izbūvi, nodrošinot nepieciešamās saimnieciskās darbības veikšanas iespējas saistībā ar rekreācijas funkciju attīstību Rīgas pilsētas teritorijā – Rīgas pašvaldībai rosināt veikt izmaiņas DAP „Piejūra”, ar mērķi attīstīt piekrasti, kā ekonomiski aktīvu, daudzfunkcionālu telpu, kur klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvu infrastruktūru un tiek īstenota laba pārvaldība – Detalizēti risināt ūdens un krastmalu teritoriju attīstību Rīgas brīvostas teritorijā, ņemot vērā esošās ainaviskās kvalitātes un plānotās attīstības ietekmi uz vidi un ainavu.	RAP2005 - pilsētas telpiskā kompozīcija; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra; Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (pludmale); Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (Piejūras ainavu telpa);
Apstādījumu un dabas struktūra	Zaļie centri	Dabas teritorijas, galvenokārt pilsētas meži un mežaparki, kas veido teritoriāli nozīmīgāko dabas matojumu Rīgas pilsētā un ir vienlīdz nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai, kā arī ir sabiedrībai nozīmīgas un pieejamas publiskās ārtēpas. Šīs	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti jānosaka TMPL Publisko ārtelpu projektā atbilstoši Rīgas IAS 2030. – Saglabāt un pārvaldīt šīs teritorijas atbilstoši to slodzēm, ekoloģiskām un sociālām vērtībām, attīstīt rekreācijas funkcijas pilsētas mežos. Izstrādājami meža apsaimniekošanas un/vai labiekārtojuma plāni, paredzot atsevišķu labiekārtojuma elementu izvietošanu, koku un audžu kopšanu, struktūru izmaiņu veidošanu un izglītojošu taku veidošanu.	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra; Pilsētas struktūrplāns; Dabas un apstādījumu struktūra; Stratēģija – Dabas teritoriju attīstības

		teritorijas ir būtiskas ne tikai pilsētas kontekstā, bet arī pilsētas pārrobežu kontekstā – tās plānojamas sadarbībā ar apkārtējām pašvaldībām. Zaļie centri ir iedalāmi pēc nozīmes – pilsētas un reģionālie.	– Nodrošināt zaļo centru ērtu sasniegšanu ar sabiedrisko transportu vai velosipēdu, kā arī risināt automašīnu novietošanas jautājumu šo centru tuvumā un /vai tajos. – Dabas aizsardzības plāni jāaskaņo ar pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem. – Turpmākā pilsētas attīstībā saglabājamās to platības, palielinot to kvalitāti un uzlabojot apsaimniekošanu. Nav pieļaujama šo teritoriju transformācija, nosakot citus zemes izmantošanas mērķus. – Reģionālo zaļo centru saglabāšanu un attīstību plānot sadarbībā ar Rīgai piegulošo teritoriju pašvaldībām, nodrošinot šo centru un joslu nepārtrauktību un saglabāšanu arī ārpus Rīgas pilsētas robežām – Ieteicams gan pilsētas, gan reģionāls nozīmes zaļo centru teritorijās aizliegt kailcirtes. – Ieteicams pievērst uzmanību ciršu veidiem šajās teritorijās, vēlams ņemt vērā vadlīnijas mežu ainavu veidošanai un apsaimniekošanai (Rokasgrāmata meža ainavas plānošanai)	vadlīnijas; Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (lielākie mežu masīvi un mežaparki, meža kapsētu ainava);
	Publiskās ārtelpas pamatskaitūra	Parki, pagalmi, publiskie apstādījumi - teritorijas ar lielu apzaļumojuma blīvumu ir urbānās vides zaļie centri ir apbūves teritorijās, un tos veido mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves pagalmi, parki un skvēri. Zaļos koridorus veido savrupmāju un mazstāvu dzīvojamā apbūve, atsevišķi parki un skvēri, bulvāri, zaļās ielas un koku alejas, kas kopā vai atsevišķi veido lineāras zaļās struktūras.	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti jānosaka TMPL Publisko ārtelpu projektā atbilstoši Rīgas IAS 2030. – Lai saglabātu zaļo struktūru kopumu būtiski ir saglabāt un attīstīt iekškvartālu apstādījumu teritorijas pilsētā, neatkarīgi no to publiskās pieejamības un īpašuma piederības. – Veidot labiekārtotu, kvalitatīvu un daudzveidīgu publisko ārtelpu.	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra; Dabas un apstādījumu struktūra; Stratēģija – Dabas teritoriju attīstības vadlīnijas.
		<u>Bulvāri, ielas, koku alejas un to piegulošās teritorijas ar lielu apstādījumu īpatsvaru</u> - Zaļās ielas un bulvāri ir daļa no zaļajiem koridoriem un takām pilsētā. Kā Zaļās ielas vai bulvāri pilsētā ir attīstāmas sekojošās ielas vai to posmi - Jaunciema gatve, Viestura prospekts, Kleistu iela, Kurzemes prospekts, Anniņmuižas bulvāris,	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti jānosaka TMPL Publisko ārtelpu un Transporta attīstības projektos atbilstoši Rīgas IAS 2030. – Saglabāt esošās ielu un iekškvartālu apstādījumu joslas, rekonstrukcijas projektu ietvaros veidot jaunus apstādījumus un atpūtas vietas – Ielu apstādījumiem izmantot dižstādus, lai nemainītu ielas esošo telpisko struktūru gadījumos, kad ielā ir jau esoši pieauguši koki, kā arī lai paātrinātu jaunu ielu apzaļumošanu un telpas veidošanu. – Ielu apstādījumu pārbūve vai atjaunošana jāveic saskaņā ar speciāli izstrādātu projektu vai projekta sadaļu, kur piedalījies ainavu arhitekts. Projekts izstrādājams ielas garumā vai ne mazāk kā viena kvartāla ietvaros, nodrošinot ielas kopējās ainavas attīstību pa posmiem.	RAP2005 - Telpiskā struktūra; Rīgas TP 2006-2018 - Dabas un apstādījumu struktūra

		K.Ulmaņa gatve, Lielirbes iela, Jūrmalas gatve, Mūkusalas iela, Vienības gatve, Valdeķu iela, Ziepniekkalna iela, Dzirciema iela, Dammes iela, Rostokas iela, Zolitūdes iela, Kalnciema iela, Tapešu iela, Atpūtas iela, Brīvības iela, A.Deglava iela, Lokomatīves iela, Maskavas iela, Dzelzavas iela.	– Veidot apstādījumus gar dzelzceļu. – Apstādījumu izveidē un teritorijas labiekārtošanā nodrošināt visām sezonām atbilstošus un izmantojamus risinājumus – Iespējamie apstādījumu risinājumi zaļo koridoru ietvaros: - koku aleja; - koku rinda vienā ielas pusē; - dekoratīvo koku un krūmu stādījumi rindās vai atsevišķās grupās; - puķu un zemo apstādījumu grupas ielas zaļumu joslā pamīšus ar zālāju; - grāvju u.c. ūdensteču krastmalu apstādījumi; - aizsargstādījumi (dzīvžogi, apzaļumotas prettrokšņu sienas, u.c.). - virszemē izvietoti apstādījumu elementi, t.sk. pie stabiem vai ēkām piekārtie puķu podi, dekoratīvo augu kastes, u.c. - lietusūdeņu sistēmas integrēšana apstādījumu joslās, lietus dārzu veidošana.	
Transporta infrastruktūra	Brīvības ceļš (ar kustības intensitāti)	Rīgas galvenā šķērsass - Brīvības iela, Kaļķu iela, Akmens tilts, Uzvaras bulvāris (posmā līdz Uzvaras laukumam) – ir nozīmīgākā pilsētas iekšējās struktūras un piemiņas akcentu izvietojuma ass. Rīgas galvenā iela ir iedalīta trīs posmos, kas ir atšķirīgi pēc sava funkcionālā izmantojuma, ainavas uztveres un labiekārtojuma: - Ievads pilsētā – Brīvības gatve, posmā no Berģu kalna līdz Teikas apkaimes centram; - Pilsētas galvenā iela - Brīvības iela, posmā no Teikas apkaimes centra līdz Bruņinieku ielai; - Pilsētas centra galvenā iela - Brīvības iela (posmā no Bruņinieku ielas), Kaļķu iela, Akmens tilts, Uzvaras bulvāris.	– Izkopt un pilnveidot pilsētelpu visā tās garumā – katru no atšķirīgām pilsētvides struktūrām vai objektiem, kas veidojušies dažādos laikmetos; kopējā vienojošā prasība varētu būt kvalitāte – plānojuma, telpiskā, būvmateriālu, publiskās ārtelpas un labiekārtojuma kvalitāte. – Saglabāt un attīstīt pilsētas perimetrālās apbūves raksturu visā ielas garumā – Teritorijā, kas atzīmēta kā „Ievads pilsētā” būtiski ir saglabāt un veidot pilsētas un ielas siluetu un koptēlu, galvenokārt vadoties no autobraucēja skatu leņķa un liela pārvietošanās ātruma, mazāk no gājēju un velobraucēju skatu leņķa un kustības ātruma. – Teritorijā, kas atzīmēta kā „Pilsētas galvenā iela” būtiski ir saglabāt un veidot Brīvības ielai raksturīgo 6 stāvu perimetrālās apbūves raksturu, ar arhitektoniski izteiksmīgām ēku ielas fasādēm, kas uztveramas vienlīdz labi gan no autobraucēja skatu leņķa ar vidēji lielu pārvietošanās ātrumu, gan no gājēju un velobraucēju skatu leņķa un salīdzinoši lēna pārvietošanās ātruma. – Teritorijā, kas atzīmēta kā „Pilsētas centra galvenā iela” ir saglabāt un veidot katram ielas posmam raksturīgo un savstarpēji atšķirīgo apbūves un telpas raksturu, galvenokārt vadoties no gājēju skatu leņķa un kustības ātruma, īpaši izceļot telpiski un ainaviski nozīmīgus elementus un skatus, kas uztverami no konkrētiem, statistiskiem skatu punktiem.	RAP2005 - Telpiskā struktūra; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (no Juglas līdz Vecrīgai); Stratēģija – Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (Brīvības ielas ass ainava).

	Daugavas ūdens ceļš	Teritorijas, kas ir nozīmīgas pilsētas uztveramībai, rada pirmo priekšstatu par pilsētu, tās formu, struktūru, mērogu un noskaņu. Nozīmīga pilsētas ainavas daļa. Nepieciešams atsevišķi veidot katra Rīgas ievadceļu telpiskās uztveres zonas koncepciju, iesaistot iedzīvotājus un iebraucējus, analizējot ainavas vērtības, struktūru, skatus, funkciju un nosakot ainavu kvalitātes mērķi. Koncepcijai jārada skaidrus priekšnosacījumus šīs telpas turpmākai attīstībai, struktūrai un nozīmei pilsētas kontekstā.	– Galvenie pilsētas vārti iebraucot pilsētā no jūras puses. Jāsaglabā Daugavas krastmalu ainavu dažādību, neskatoties uz Rīgas brīvdostas ražošanas teritoriju lielo īpatsvaru, pēc iespējas saglabājot esošās dabas ainavas starp ostas teritorijā attīstāmajām industriālajām ainavām. – Saglabāt skatu uz Rīgas vēsturiskā un jaunā centra panorāmu	RAP2005 - Telpiskā struktūra; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (nav izdalīti atsevišķi no citiem lielceļiem un maģistrālēm); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (nav izdalīti atsevišķi no citiem lielceļiem un maģistrālēm);
	Esošais dzelzceļš	Esošās un plānotās dzelzceļa līnijas pilsētā nodrošina iespēju attīstīt ērtus pilsētas dzelzceļa transporta pakalpojumus, bet vienlaicīgi veido fiziskas un telpiskas barjeras. Plānotā “Rail Baltic” dzelzceļa ievada Rīgā un tā plānotā savienojuma variantu izvēle tiek veikta pēc Satiksmes ministrijas pasūtījuma izstrādes stadijā esošā projekta “Eiropas standarta platuma dzelzceļa līnijas Rail Baltica Latvijas posma detalizēta tehniskā izpēte un ietekmes uz vidi novērtējums” ietvaros.	– Jāsaglabā ainaviski nozīmīgās tālās skatu perspektīvas (brīvie skati) no dzelzceļa uz pilsētā, prettrokšņu sienas izbūvējot tikai vietās, kur jāaizsargā esošā dzīvojamā apbūve no paaugstināta dzelzceļa trokšņa. – Saglabāt vēsturiskās dzelzceļu staciju ēkas. – Nodrošināt nepieciešamos gājēju kustības šķērsojumus, samazinot dzelzceļa, kā fiziska šķēršļa ietekmi pilsētvidē – Prettrokšņu sienas veidot kopā ar apstādījumu joslām, radot jaunas kvalitatīvas apstādījumu teritorijas, kā daļu no publiskās ārtelpas.	RAP2006 - Telpiskā struktūra; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra; Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns;
	Plānotā “Rail Baltic” dzelzceļa trase			Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns
	Maģistrāles (ar kustības intensitāti)	Lielceļi pilsētā ar skatu punktiem uz nozīmīgām ainavām un akcentētas pilsētas ielas, t.sk. visi tilti pār Daugavu un viadukti (vairāklīmeņu krustojumu daļa)	– Izstrādājot lielceļu, tiltu pār Daugavu un ievadu pilsētā ielu vai to posmu izbūves vai pārbūves projektus, ņemt vērā ielu esošo un vai plānoto apbūves struktūru, proporcijas un skatu punktus uz nozīmīgām ainavām un objektiem – Tiltus pilsētā veidot pēc individuāliem projektiem, ne tikai funkcionālus, bet arī arhitektoniski izteiksmīgus.	RAP2005 - Telpiskā struktūra (lielceļi); RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra

		pilsētā. Kustības intensitāte shēmā apīmēta ar pārtrauktu līniju un apzīmē ielai piegulošās telpas mainīgo uztveres ātrumu.	– Labiekārtot un izgaismot patiltes, nodrošinot to funkcionālu izmantošanu un drošību. – Pieļaujams noteikt atšķirīgu apbūves augstumu teritorijās pie vairāklīmeņu viaduktiem un paaugstinātām transporta būvēm, paredzot salīdzinoši augstāku apbūvi, nekā teritorijās, kas tieši nerobežojas ar tām., izvērtējot skatu perspektīvas; – Nodrošina infrastruktūru un daudzveidīgu, kvalitatīvu labiekārtojumu velosipēdistiem un gājējiem.	un Ielu tīkla attīstības shēma; Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns
	Zaļie bulvāri	Ielas ar esošu un potenciāli veidojamu palielinātu apstādījumu blīvumu.	– Saglabāt esošās apstādījumu joslas, uzlabojot to dizainu un apstādījumu daudzumu (papildinot zālienu ar zemiem krūmu, ziedu u.c. stādījumiem) – Saglabāt esošās koku alejas ielu un ceļu malās. Ir pieļaujama atsevišķu koku nomaiņa to novecošanas vai bojāšanās gadījumā. – Veidot jaunu un uzturēt esošo labiekārtojumu gājējiem – ietves, solus, atkritumu urnas, apgaismojumu. Labiekārtot veloceļus.	
Apbūves struktūras	Vecpilsētas apbūves struktūra	Vecrīgai raksturīgā viduslaiku apbūves struktūra, ko raksturo augsts apbūves blīvums un intensitāte un perimetrālais apbūves izvietojums.	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti noteikti RVCAZ atbilstoši Rīgas vēsturiskā centra likumam	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (pilsētas kodola daļa); Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (Vecpilsēta); Apdzīvojuma struktūras vadlīnijas (daļa no blīvas daudzstāvu centra apbūves)
	Centra apbūves struktūra	Vidēji lielas intensitātes slēgta perimetrāla apbūves struktūra, vidēji liela blīvuma un intensitātes daudzstāvu apbūve, raksturīga Rīgas vēsturiskā centra teritorijā, kas attīstījās 19.gs. beigās un 20.gs.sākumā.	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti noteikti RVCAZ atbilstoši Rīgas vēsturiskā centra likumam	RTP2006- Perspektīvā plānojuma struktūra (Rīgas vēsturiskais centrs); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (pilsētas kodola daļa); Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (Rīgas vēsturiskais centrs un

				tā aizsargjosla); Apdzīvojuma struktūras vadlīnijas (daļa no blīvas daudzstāvu centra apbūves)
	Vēsturisko priekšpilsētu apbūves struktūra	Zemas intensitātes perimetrāla apbūves struktūra (gan slēgta, gan atvērta), vidēji zema blīvuma un intensitātes mazstāvu un daudzstāvu apbūve, raksturīga vēsturiskajās priekšpilsētu teritorijās – Maskavas foršate, Āgenskalns, Torņakalns, Sarkandaugava, Čiekurkalns, Ilģuciems, u.c.	– Vadlīnijas un ieteikumi turpmākai plānošanai detalizēti jānosaka TMPL Kultūrvēsturisko teritoriju projektā atbilstoši Rīgas IAS 2030. – Jāizstrādā koncepcija koka apbūves ārtelpas kultūrvēsturiskās, estētiskās un ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanai. – Pilsētai ar nodokļu un citu finanšu līdzekļu palīdzību praktiski jāsekmē koka apbūves saglabāšana. – Rīgas apstādījumu koncepcijā paredzēt rīcības ielu un pagalmu kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanai un uzlabošanai.	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (dzīvojamie rajoni, jauktas apbūves teritorijas, jaunās attīstības teritorijas); Stratēģija – Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (apbūves aizsardzības zonas); Apdzīvojuma struktūras vadlīnijas;
	Savrupmāju / mazstāvu apbūve	Brīvstāvoša, zema apbūves blīvuma un intensitātes apbūves struktūra ar lielu apstādījumu īpatvaru neatkarīgi no zemes gabalu lieluma vai ēku apjoma. Raksturīga apbūve tādās apkaimēs kā Mežaparks, Vecāķi, Teika, Bieriņi, Bergi, u.c.	– Saglabāt šīm teritorijām raksturīgo struktūru - augstumu, blīvumu, ēku apjomu. – Veidot velo un sabiedriskā transporta infrastruktūru šo teritoriju sasniedzamībai – Saglabāt šīs teritorijas viendabīgas, nodrošinot savrupam dzīvesveidam piemērotu vidi. – Zaļo neapbūvēto teritoriju „salu”, kā publiskās telpas saglabāšana un labiekārtošana. – Noteikt vienotas prasības žogu izbūvei starp privāto un publisko ārtelpu	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (dzīvojamie rajoni); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (savrupmāju teritorijas); Apdzīvojuma struktūras vadlīnijas;
	Lielmēroga dzīvojamās apbūves struktūra	Liela mēroga un intensitātes daudzstāvu apbūves struktūra, kas ievietota brīvā plānojumā, ietverot atsevišķus punktvēda objektus, ar lielu apstādījumu īpatvaru. Raksturīga 20.gs. otrās pusē izveidotajos dzīvojamās mikrorajonos, kā Pļavnieki, Imanta, Zolitūde, Ķengarags,	– Izstrādāt vadlīnijas pagalmu teritoriju kvalitatīvas dzīves telpas saglabāšanai un veidošanai, nosakot būtiskus uzstādījumus apstādījumiem. – Veicināt esošās apbūves atjaunošanu – Saglabāt vēsturisko plānojuma struktūru un dabiskos ainavas elementus (kokus, reljefu u.c.). – Izstrādāt vadlīnijas ēku siltināšanas projektiem, vienotai ēku logu, durvju, balkonu un lodžiju krāsošanai un stiklošanai, kā arī citu fasāžu elementu maiņai ēkās, nodrošinot mikrorajona vai kvartāla ietvaros stilistiski vienādas fasāžu risinājumus (logi, ieejas durvis, fasādes krāsojums utt.)	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (dzīvojamie rajoni); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (revitalizējamas dzīvojamās apkaimes);

Ainavu tematiskais plānojums

		Jugla, u.c.	– Jārisina jautājums par teritoriju apsaimniekošanu, lai to piederības jautājums netraucētu kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanu un uzturēšanu.	Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (lielmēroga mikrorajonu apbūve);
	Industriāla apbūves struktūra	Brīvēstāvoša, liela mēroga un apjoma industriāla rakstura apbūve, ar lielu apbūves laukumu ģeometriskās vai individuāli risinātās formās. Raksturīga, industriālajā apbūvē Šķirotavā, Sarkandaugavā, Ilģuciemā, Rīgas ostas teritorijās, vai komercapbūvē – Krasta ielā Maskavas forštatē, Lielirbes un Kārļa Ulmaņa gatvē Pārdaugavā, Imantā pie Kurzemes prospekta, u.c.	– Vēsturiskajās blīvas liela mēroga apbūves teritorijās, iespēju robežās saglabāt vēsturiskās ražotnes ēkas – Nodrošināt racionālu esošo ražošanas teritoriju apbūvi, izvairoties no ekstensīvas apbūves veidošanas – Izvirzīt kopējas vienojošas prasības vides kvalitātei – plānojuma, telpiskā, būvmateriālu, publiskās ārtelpas un labiekārtojuma kvalitātei. – Izvērtēt apbūves funkcionālo nozīmi, daļu ēku veidojot kā publiski pieejamus objektus, tādā veidā palielinot to nozīmi sabiedrībā un attīstības perspektīvas. – Pievērst uzmanību apbūves redzamībai no publiskās ārtelpas teritorijām, iespēju robežās saglabājot vēsturisko atvērtību, atsevišķu ēku, kā apkaimes telpisko akcentu saglabāšanu arī turpmākā teritorijas attīstībā.	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (rūpnieciskie rajoni un Rīgas brīvosta); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (galvenie ražošanas centri, Rīgas brīvosta); Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas vadlīnijas (vēsturiskās industriālās teritorijas ap pilsētas centra dzelzceļa loku).
	Transformējamās teritorijas	Teritorijas, kas šobrīd nav apbūvētas, vai, kuras nepieciešams pārbūvēt, nosakot piemērotāko apbūves struktūras tipu.	– Piemērotāko apbūves struktūras tipu ieteicams noteikt lokālplānojuma vai detālplānojuma izstrādes ietvaros, ņemot vērā kopējo pilsētas kompozīciju, telpisko struktūru un plānoto attīstības virzienu	
Apbūves struktūras Pierīgā	Pierīgas mazstāvu	Galvenokārt brīvēstāvoša, zema apbūves blīvuma un intensitātes apbūves struktūra ar lielu apstādījumu īpatsvāru neatkarīgi no zemes gabalu lieluma vai ēku apjoma.	– Šo teritoriju attīstībai pievērst uzmanību gadījumos, kad tiek izstrādāts pierīgas pašvaldības teritorijas plānojums vai lokālplānojums, kas paredz grozīt iedibināto apbūves struktūru, sniedzot atbilstošus nosacījumus plānojuma izstrādei	
	Pierīgas industriāla	Galvenokārt brīvēstāvoša, liela mēroga un apjoma industriāla rakstura apbūve, ar lielu apbūves laukumu ģeometriskās vai individuāli risinātās formās.	– Šo teritoriju attīstībai pievērst uzmanību gadījumos, kad tiek izstrādāts pierīgas pašvaldības teritorijas plānojums vai lokālplānojums, kas paredz grozīt iedibināto apbūves struktūru, sniedzot atbilstošus nosacījumus plānojuma izstrādei	
Mezglu punkti	Valsts nozīmes mezglu punkti	Pilsētas vēsturiskais un jaunais centrs, kā valsts galvaspilsētas centrs un tā attīstības teritorija, valsts nozīmes kultūras un pakalpojumu centri, kuriem	– Veicināt publiski pieejamu objektu attīstību pilsētas vēsturiskajā un jaunajā centrā, saglabājot vēsturiski izveidoto pilsētas pamatstruktūru kā telpiski, tā arī funkcionāli – Paredzēt atbilstošas prasības transportam, pilsētvides kvalitātei utt., kas spēj akumulēt lielas ļaužu masas.	RAP2005 - Telpiskā struktūra; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra;

		pieprasījumu veido visi Latvijas iedzīvotāji.	– Veicināt publiskās ārtelpas veidošanos, it īpaši pie tirdzniecības – pakalpojumu teritorijām.	Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns;
	Pilsētas nozīmes mezglu punkti	Kultūras, veselības aprūpes, izglītības, sporta, pakalpojumu un tirdzniecībascentri, kuriem pieprasījumu veido visi vairāku apkaimju vai visas Rīgas iedzīvotāji.	– Veicināt publiski pieejamu objektu attīstību pilsētas nozīmes mezglu punktos Rīgā, tādējādi gan nodrošinot esošo objektu attīstību, gan ar tiem saistīto apkaimes nozīmes objektu un centru attīstību – Paredzēt atbilstošas prasības transportam, pilsētvides kvalitātei utt., kas spēj akumulēt lielas ļaužu masas – Veicināt kvalitatīvas publiskās ārtelpas veidošanos	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (vietējie centri);
	Lokālas nozīmes mezglu punkti	Pakalpojumu un tirdzniecības, kultūras, veselības aprūpes, izglītības un sporta centri, kas neatkarīgi no to funkcijas ir primāro pakalpojumu saņemšanas un/vai rekreācijas vietas vietējiem iedzīvotājiem	– Veicināt publiski pieejamu objektu un teritoriju attīstību lokālas nozīmes mezglu punktos Rīgā, tādējādi veicinot attiecīgo apkaimju centru attīstību – Plānojumos paredzēt un rezervēt nepieciešamās attīstības teritorijas publisku objektu attīstībai – Nodrošināt transporta, velosatiksmes un gājēju kustības drošību – Veicināt publiskās ārtelpas sakārtošanu un kvalitātes paaugstināšanu	RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (daļēji - vietējie centri); Stratēģija – Apdzīvojuma struktūras vadlīnijas (apkaimju centri un robežas)
	Mobilitātes mezgli	Esoši vai plānoti sabiedriskā transporta mobilitātes mezgli, kas nodrošina ērtus dažādu veidu sabiedriskā savienojumus un kalpo kā sabiedriskā transporta pārsēšanās punkti.	– Paredzēt atbilstošas prasības transporta būvju plānošanai, transporta un gājēju plūsmu prognozēšanai, ņemot vērā pilsētas attīstības plānus un tendences – Nodrošināt transporta, velosatiksmes un gājēju plūsmu integrētu plānošanu un kustības drošību – Veicināt publiskās ārtelpas veidošanu, sakārtošanu un kvalitātes paaugstināšanu – Nodrošināt ēku un būvju arhitektonisko kvalitāti	
Vārtu telpas	Ceļš no Carnikavas, Jaunciema gatve un Viestura prospekts	Teritorijas, kas ir nozīmīgas pilsētas uztveramībai, rada pirmo priekšstatu par pilsētu, tās formu, struktūru, mērogu un noskaņu. Nozīmīga pilsētas ainavas daļa. Nepieciešams atsevišķi veidot katra Rīgas ievadceļu telpiskās uztveres zonas koncepciju, iesaistot iedzīvotājus un iebraucējus, analizējot ainavas vērtības, struktūru, skatus,	– Jāsaglabā ainaviski nozīmīgā tālā skatu perspektīva uz Ķīšezera iebraucot Rīgā no Carnikavas. – Viestura prospektā jāsaglabā esošā ainavu dažādība, pēc iespējas saglabājot esošās dabas ainavas starp ostas teritorijā attīstāmajām industriālajām ainavām un dzīvojamās apbūves teritoriju ainavām. – Jaunciema gatves rekonstrukcijas gadījumā, saglabāt izteikti apzaļumotas ielas ainavu. – Ņemot vērā, ka šajās teritorijās ir mežu platības, tad to apsaimniekošanā ieteicams neizmantojot kailcirtes, bet citus ciršu veidus, kā arī vēlams ņemt vērā vadlīnijas mežu ainavu veidošanai un apsaimniekošanai	RAP2005 - Telpiskā struktūra; RTP2006 - Perspektīvā plānojuma struktūra (nav izdalīti atsevišķi no citiem lielceļiem un maģistrālēm); Stratēģija – Pilsētas struktūrplāns (nav izdalīti atsevišķi no citiem lielceļiem un maģistrālēm);
	Ceļš no Jūrmalas un Lidostas, Lielirbes iela		– Jāsaglabā ceļam raksturīgā meža/apstādījumu josla starp ceļu un lidostu Rīgā, kas iezīmē pakāpenisku pāreju no Pierīgas uz blīvāk apbūvēto pilsētas teritoriju un veido saikni Beberbeķu kāpu joslu, ko ceļš šķērso pie pilsētas	

		funkciju un nosakot ainavu kvalitātes mērķi. Konceptijai jārada skaidrus priekšnosacījumus šīs telpas turpmākai attīstībai, struktūrai un nozīmei pilsētas kontekstā.	robežas.	
	Plānotais Ziemeļu koridors caur Kleistiem		– Jāzaglabā ainaviski nozīmīgā tālā skatu perspektīva pār Spilves pļavām iebrucot Rīgā no Babītes puses – Izbūvējot transporta infrastruktūru jāzaglabā Hapaka grāvja gultne, īstenojot estētiski un ekoloģiski pamatotus risinājumus (tiltu nevis caurteku īstenošana, gājēju ceļu izveide gar Hapaka grāvi utt.)	
	Ceļš no Jelgavas un Vienības gatve		– Jāzaglabā Vienības gatvei raksturīgā kastaņu aleja pēc iespējas garākā ielas posmā. – Ielas paralēlo brauktuvi vai labiekārtojuma elementos ieteicams izmantot vēsturisko akmens bruģa iesegumu, kas bija raksturīgs Vienības gatvei vairāk kā 100 gadu garumā – Saglabāt arhitektoniski un tipoloģiski nozīmīgākās ēkas, īpaši koka apbūvi un tās lokālos kopumus. – Jauno apbūvi veidot harmoniskā saskaņā ar esošās apbūves ritmu un mērogu, lielāka mēroga ēkas veidot attālināti no sarkanajām līnijām. – Saglabāt apbūves retināto raksturu un apstādījumu īpatnību.	
	Ceļš no Bauskas un Ziepiņkalna iela		– Jāzaglabā atsevišķie meža puduri un apstādījumu joslas gar ceļu, kas iezīmē pakāpenisku pāreju no Pierīgas apbūves teritorijām uz pilsētas teritoriju.	
	Ceļš no Ogres un Maskavas iela		– Jāzaglabā zaļā meža josla gar ceļu no Salaspils līdz Taisnās un Maskavas ielas krustojumam, ne mazāk kā 30 m platumā. – Jāzaglabā esošā meža josla starp Maskavas ielu un Dārziņiem. – Izveidot gājējiem un velobraucējiem piemērotu infrastruktūru. – Ielas paralēlo brauktuvi vai labiekārtojuma elementos ieteicams izmantot vēsturisko akmens bruģa iesegumu, kas bija raksturīgs Maskavas ielai vairāk kā 100 gadu garumā – Saglabāt arhitektoniski un tipoloģiski nozīmīgākās ēkas, īpaši koka apbūvi un tās lokālos kopumus. – Jauno apbūvi veidot harmoniskā saskaņā ar esošās apbūves ritmu un mērogu, lielāka mēroga ēkas veidot attālināti no sarkanajām līnijām.	
	Ceļš no Ērgļiem un Augusta Deglava iela		– Jāzaglabā ainaviski nozīmīgā tālā skatu perspektīva uz Pētera Pāvila baznīcas torni	
	Plānotais Ziemeļu koridors caur Juglu		– Nodrošināt atklātu skatu saglabāšanu uz Ķīšezeru un Juglas kanālu – Saglabāt Juglas apkaimes augstbūvju siluetu kā vietēji ainavā	

3.2.2. Plānotā apbūves augstuma noteikšana Rīgā.

Teritorijas plānojums pilsētas telpisko kompozīciju ietekmē, nosakot apbūves atļauto augstumu un nosakot prasības apbūves parametriem. RTP2030 izstrādes ietvaros tika veikti vairāki pētījumi, kuros sniegti priekšlikumi atļautā apbūves stāvu skaļa noteikšanai Rīgas apbūves teritorijām:

- 1) SIA „Grupa93” 2014.gadā izstrādātajā pētījumā „Apbūves un vides veidošanas vadlīniju izstrāde Rīgas telpiskās struktūras stiprināšanai” sniegtais priekšlikums apbūves stāvu skaitam dzīvojamajās un jauktas izmantošanas teritorijās,
- 2) SIA „Grupa93” 2015.gadā izstrādātajā pētījumā „Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju telpiskās struktūras izstrāde” sniegtais priekšlikums apbūves stāvu skaitam ražošanas teritorijās.

Pamatmateriāli tika vērtēti un koriģēti kontekstā ar citām izpētēm un spēkā esošajiem plānošanas dokumentiem. Izstrādājot atļautās apbūves stāvu skaita plānu tika ņemti vērā šādi materiāli:

- 1) Rīgas teritorijas plānojuma 2006.-2018.gadam 16.pielikuma „Stāvu skaita plāns” analīze - tika vērtēts esošo ēku stāvu skaits kopā ar ainavu robežām, vai izdalītais stāvu skaits nav pretrunā ar ainavu kvalitātes mērķiem un izdalītajiem nosacījumiem un ieteikumiem;
- 2) Spēkā esošie detālplānojumi un lokālplānojumi;
- 3) Ainavu kvalitātes mērķi Rīgas tipiskajām un unikālajām ainavām;
- 4) Rīgas telpiskās struktūras shēma;
- 5) Iedzīvotāju saņemtie priekšlikumi RTP2030;
- 6) SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” 2013.gadā veiktais pētījums „Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte” – ņemot vērā, ka izpēte ir detalizētāka par citiem attiecībā uz apbūves parametriem veiktajiem pētījumiem, tās rezultāti tika integrēti apbūves stāvu skaita plānā attiecībā uz apbūves aizsardzības teritorijām un pilsētbūvniecības pieminētajiem, kas atrodas ārpus RVC AZ.

3.2.2.1. Atļautais apbūves augstums RTP2006.

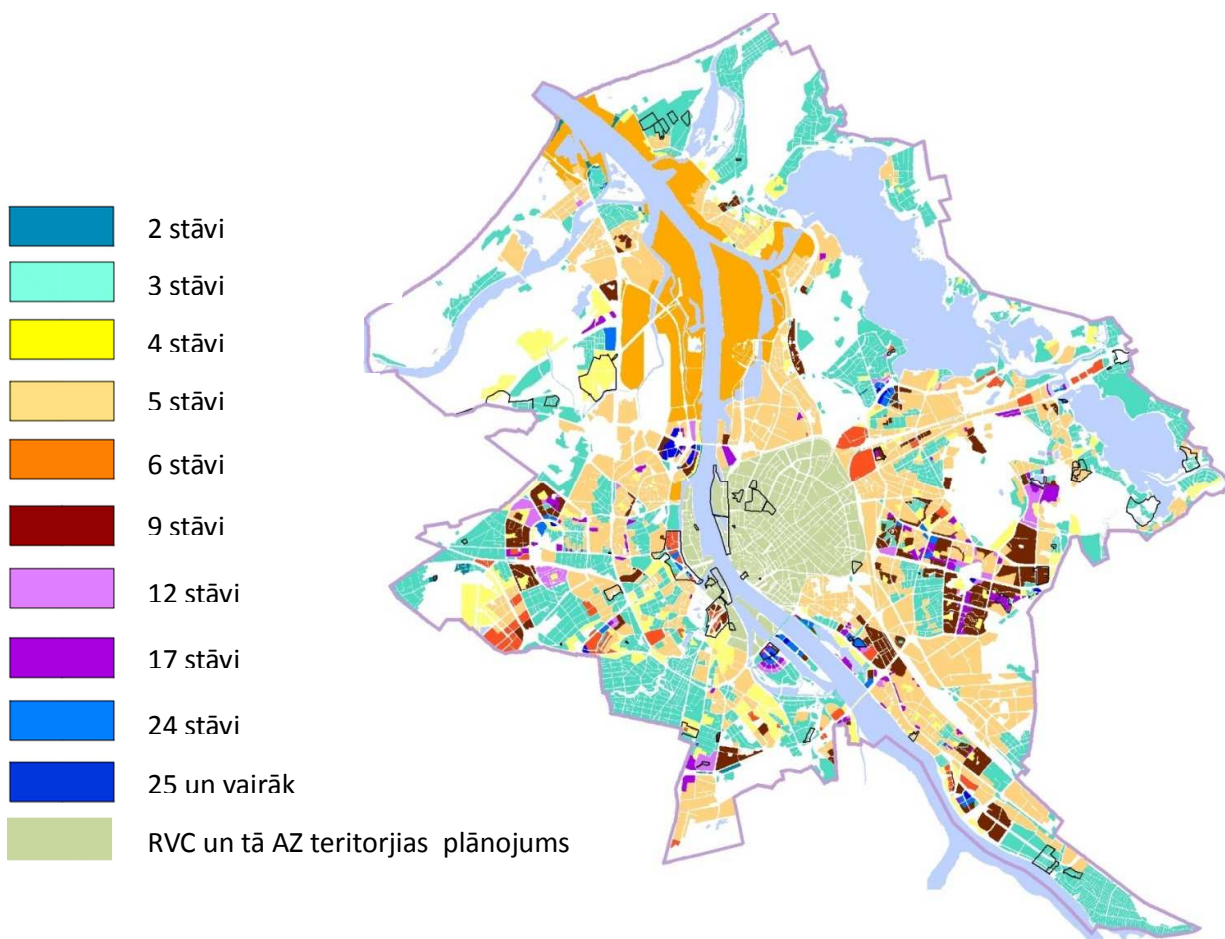
RTP2006 grafiskais pielikums Nr.16. “Apbūves stāvu skaita plāns” norāda katrā zemesgabalā maksimāli pieļaujamo apbūves stāvu skatu. RTP2006 izstrādes koncepcija paredzēja vairāku jaunu funkcionālo centru veidošanos, tos pilsēttelpā veidojot arī kā vertikālu akcentu puduru vietas. Šāda pieeja skaidrojama ar būvniecības straujo attīstību un ekonomisko izaugsmi, kas RTP2006 izstrādes laikā liecināja par turpmāku valsts ekonomikas un pilsētas izaugsmi.

Tomēr izaugsmes posmam sekoja strauja, mājokļu tirgus sabrukuma radīta ekonomiskā lejupslīde visā pasaulē, kas aizsākās ASV 2006.gadā un ietekmēja ekonomiku visā pasaulē. Latvijā tās rezultātā cieta kreditējošie uzņēmumi, ievērojami pieauga bezdarba līmenis un tā rezultātā pieauga iedzīvotāju migrācija uz citām valstīm. Būvniecības tempi Rīgā strauji samazinājās.

Lai arī ekonomiskā izaugsme valstī ir atjaunota, RTP2006 noteiktais telpiskās attīstības scenārijs nav mūsdienu situācijai atbilstošs, ņemot vērā vairākus apsvērumus.

- 1) Tas ir balstīts uz plānojuma laikā aktuālo ekonomisko situāciju, kas paredzēja strauju un ilgstošu ekonomisko izaugsmi, līdz ar to daudzviet pilsētā paredzēta jaunu augstbūvju grupu izvietošana;

- 2) Rīga piedzīvo iedzīvotāju skaita sarukšanu, kas raksturīga visām mūsdienu Rietumeiropas pilsētām, iedzīvotājiem izvēloties dzīvi piepilsētā, savrupmāju apbūves teritorijās, ko pilsētas centrālie rajoni nespēj piedāvāt.
- 3) Rīgā ir liels tukšu un degradētu teritoriju īpatsvars – to apbūve dzīvojamās un darījumu funkcijas īstenošanai būtu jāīsteno pirms jaunu augtsbūvju veidošanas.
- 4) Apbūves stāvu skaits noteikts katram zemesgabalam atsevišķi, radot sadrumstalotu apbūves augstuma struktūru, kas nevienmēr atbilst loģiskām, dabā nolasāmām robežām un neievēro pakāpenisku pāreju no augstākas uz zemāku apbūvi.

Attēls 5 RTP2006 atļautais apbūves augstums Rīgā

3.2.2.2. Metode stāvu skaita noteikšanai

Lai nodrošinātu apbūves augstuma un intensitātes atbilstību aktuālajai ekonomiskajai un sociālajai situācijai, kā arī Rīgas telpiskajam veidolam, Ainavu TmP izstrādes ietvaros piedāvāts pārskatīt principus atļautā apbūves augstuma noteikšanai Rīgas teritorijā, atļauto apbūves stāvu skaitu nosakot pamatojoties uz teritorijā iedibināto apbūves augstumu.

Atļautā apbūves augstuma noteikšanai jāveic šādi soļi:

- 1) Kā teritorijas atļautā stāvu skaita analīzes pamatvienību nosaka kvartālu vai dabā loģiski nolasāmu apbūves vienību (teritoriju, kas norobežota ar ielām, apstādījumu joslām, ar raksturīgām apbūves struktūras izmaiņām u.c.), tādējādi saglabājot skaidru pilsētvides struktūru.
- 2) Analizē iedibināto stāvu skaitu, par pamatu izmantojot:
 - Ēku skaitu ar noteiktu stāvu skaitu;
 - Ēku kopējā platība ar noteiktu stāvu skaitu;
 - Iedzīvotāju skaits konkrēta tipa apbūvē.

Minētie dati kalpo par objektīvu kvantitatīvo kritēriju iedibinātā stāvu skaita precīzai noteikšanai. Tajā pat laikā dati uztverami kā izejas materiāls, kas analizējams darba grupā, katru atsevišķo apbūves vienību apskatot individuāli.

- 3) Darba grupā izstrādā pieļaujamā apbūves stāvu skaita plānu, izmantojot šādus materiālus:
 - Noteiktais iedibinātais stāvu skaits;
 - Vēlamais teritorijas attīstības scenārijs saskaņā ar Stratēģiju;
 - Rīgas telpiskās kompozīcijas shēmas risinājumi;
 - RTP2030 plānotā (atļautā) izmantošana;
 - Iedzīvotāju un zemju īpašnieku iesniegto priekšlikumu izvērtējums;
 - Citu tematisko plānojumu risinājumi;
 - Un citi materiāli pēc darba grupas ieskatiem.
- 4) Pieļaujamo stāvu skaitu dzīvojamās un jauktās apbūves teritorijās nosaka pa soļiem, kur viena soļa lielums ir 3 stāvi. Attiecīgi atļautais apbūves augstums dalās līdz 3, līdz 6, līdz 9 un līdz 12 stāviem. Rūpniecības, tehniskās un transporta infrastruktūras apbūves teritorijās, lai nodrošinātu tehnoloģiski nepieciešamo augstumu ražošanas, uzglabāšanai vai citām funkcijām, atļauto apbūves augstumu nosaka līdz 24 m,. Atļautā stāvu skaita sadalījums atbilstoši teritorijas plānotai (atļautai) izmantošanai attēlā 6.

Savrupmāju apbūves teritorija	(DzS)	} Līdz 3 stāviem
Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija	(DzM)	
Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija	(DzD)	} Līdz 3 stāviem Līdz 6 stāviem Līdz 9 stāviem Līdz 12 stāviem
Jauktas centra apbūves teritorija	(JC)	
Rūpniecības apbūves teritorija	(R)	
Tehniskās apbūves teritorija	(TA)	} Līdz 24 m
Transporta infrastruktūras teritorija	(TR)	

Attēls 6 Pieļaujamais apbūves stāvu skaits atbilstoši teritorijas plānotai (atļautai) izmantošanai

- 5) Papildus prasības un detalizētus nosacījumus katrai funkcionālai zonai un apbūves augstumu grupai ietver RTP2030 TIAN .

Noteiktais atļautais stāvu skaits attiecināms tikai uz jaunu apbūvi teritorijā. Esošas ēkas, kas pārsniedz noteikto atļauto augstumu ir rekonstruējamas esošajā apjomā.

3.2.2.3. Piemērošana

Apbūves stāvu skaita kartes un precīzu nosacījumu tās piemērošanai sagatavošana ir veicama RTP2030 izstrādes ietvaros. Ņemot vērā, ka teritorijas plānojums ir vispārīgs teritorijas attīstības plānošanas dokuments un izvērtējot attīstības priekšlikumu un teritorijas lokālā mērogā, var rasties nepieciešamība pēc precizējumiem, ir sagatavots priekšlikums apbūves stāvu skaita maiņai ar noteiktu plānošanas procedūru palīdzību.

Gadījumos, kad plānotā apbūve nepārsniedz 12 stāvus, atļautā stāvu skaita piemērošana veicama atbilstoši projektēšanas vai plānošanas līmenim:

- 1) Ar būvprojektu var paredzēt apbūvi ar stāvu skaitu RTP2030 noteiktā soļa ietvaros, ievērojot visas RTP2030 prasības
- 2) Ar detālplānojumu atļauts palielināt atļauto stāvu skaitu par vienu soli, ievērojot visas RTP2030 prasības attiecībā uz intensitāti, brīvo teritoriju un stāvvietu nodrošinājumu, kā arī augstākstāvošo normatīvo aktu prasības;
- 3) Ar lokālplānojumu atļauts palielināt atļauto stāvu skaitu vairāk nekā par vienu soli, ievērojot visas RTP2030 prasības attiecībā uz intensitāti, brīvo teritoriju un stāvvietu nodrošinājumu, kā arī augstākstāvošo normatīvo aktu prasības;

Jaunas apbūves, kas ir augstāka par 12 stāviem, būvniecības gadījumā lokālplānojuma izstrāde ir obligāta, un minētās ieceres būvniecība pieļaujama teritorijās, kur nepastāv ierobežojumi paaugstinātas apbūves izvietojumam. Teritorijas, kur pastāv ierobežojumi paaugstinātas apbūves izvietojumam, nosakāmas RTP2030, ievērtējot Ainavu TmP, Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskajā plānojumā, Publiskās ārtelpas un apstādījumu teritorijas un citu tematisko plānojumu risinājumus.

3.3. Nosacījumi tālākai ainavu pārvaldībai

Saskaņā ar Konvenciju ainavu pārvaldība no ilgtspējīgas attīstības perspektīvas nozīmē darbības, lai nodrošinātu regulāru ainavas kopšanu ar mērķi virzīt un harmonizēt pārmaiņas, kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi. Kā norādīts Pamatnostādnēs, lai uzlabotu ainavu pārvaldību, ir jāveic daudzveidīgi un kompleksi pasākumi gan nacionālajā, gan reģionālajā, gan vietējā līmenī.

Ņemot vērā, ka ainavu skar daudzas darbības sfēras, ko ietekmē dažādas pašvaldības iestādes, Ainavu TmP ietvaros ir identificētas ar ainavu pārvaldību saistītās jomas:

1. Plānošana;
2. Veidošana;
3. Uzturēšana;
4. Aizsardzība;
5. Sabiedrības līdzdalības organizēšana;

3.3.1. Ainavu plānošana lokālā līmenī

Saskaņā ar Konvenciju ainavu plānošana nozīmē konsekventi uz tālāku nākotni vērstas darbības, lai uzlabotu, atjaunotu vai radītu jaunas ainavas. Tā var tikt īstenota nacionālajā, reģionālajā un vietējā teritorijas attīstības plānošanas līmenī. Viens no nozīmīgākajiem uzdevumiem ir ainavu plānošanas integrēšana visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. Pamatnostādnēs norādīts, ka vietējās pašvaldības, izstrādājot jaunus, vai aktualizējot esošos vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, tajos var ietvert risinājumus ainavu ilgtspējīgai attīstībai savā administratīvajā teritorijā, savstarpēji salāgojot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus ar augstākstāvošiem normatīviem aktiem.

Primāri, sadarbībā ar visām iesaistītajām pusēm, pašvaldības administratīvajā teritorijā nepieciešams identificēt ainavu teritorijas, kas veido pašvaldības teritorijas telpisko struktūru un jāattēlo tās savas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas telpiskās attīstības perspektīvā. Rīgas gadījumā šāda shēma iestrādāta gan Stratēģijā (Telpiskās attīstības perspektīvā ietvertajā kartoshēmā „Kultūrvēsturiskās un ainavu telpas attīstības vadlīnijas”), gan RTP2030 izstrādes gaitā – Rīgas telpiskās struktūras shēma (pielikumsNr.3). Ainavu TmP ietvaros noteiktas identificētās Rīgas ainavas, īpaši izdalot unikālās un tipiskās ainavas.

Ainava ir mainīga un tās attīstību nosaka dabas, ekonomiskie un sociālie procesi gan lokālā, gan globālā mērogā. Mainīga ir arī iedzīvotāju attieksme pret ainavu. Līdz ar to precīzus noteikumus pilsētas līmenī (teritorijas plānojumā) visu ainavas kvalitātes mērķu sasniegšanai nav iespējams noteikt. Lai nodrošinātu ainavas kvalitātes mērķu sasniegšanu, katra iecere jāvērtē lokālā mērogā, ievērtējot pilsētas mērogā noteiktās ainavu vērtības.

Ņemot vērā normatīvajos aktos noteiktās plānošanas un būvniecības procedūras, detalizēta teritorijas plānošana var tikt veikta izstrādājot, lokālplānojumus, detālplānojumus vai veicot būvniecības procesu.

Lokālplānojums ir vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kuru izstrādā republikas pilsētas daļai, novada pilsētai vai tās daļai, ciemam vai tā daļai vai lauku teritorijas

daļai kāda plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai.¹⁶ Ar lokālpilnojumu ir iespējams detalizēt vai mainīt funkcionālo zonējumu, precizēt tā robežas, noteikt transporta infrastruktūras risinājumus, noteikt galvenos inženiertīklu apgādes, meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju risinājumus, precizēt apgrūtinājumus un noteikt prasības teritorijas izmantošanai.

Detālpilnojums ir detalizēts vietējās pašvaldības teritorijas daļas plānojums, kuru izstrādā, lai noteiktu prasības konkrētu zemes vienību izmantošanai un apbūves parametriem, kā arī precizētu zemes vienību robežas un aprobežojumus.¹⁷ Detālpilnojuma izstrāde ir nepieciešama pirms katras jaunas būvniecības, izņemot situācijas, kad plānotā būve saskan ar apbūves kvartāla dominējošo funkciju, nav pretrunā ar iedibinātiem apbūves parametriem un ieceres īstenošanai nav jāveic satiksmes infrastruktūras pārkārtošana, un citus normatīvajos aktos atrunātus gadījumus.¹⁸

Būvniecība ir process, kas ietver projektēšanu un būvdarbus, kuru rezultātā tiek uzlabotas vai nojauktas esošās vai radītas jaunas būves ar noteiktu funkciju.¹⁹ Būvniecības iecere tiek apstiprināta, ja tā atbilst spēkā esošam pašvaldības teritorijas plānojumam, lokālpilnojumam vai detālpilnojumam.

Lai nodrošinātu ainavu plānošanu šo procesu ietvaros, tematisko plānojumu, lokālpilnojumu, detālpilnojumu un būvniecības procesu ietvaros jāveic šādi uzlabojumi:

- 1) Kā projekta sastāvdaļa noteiktos projektos jāietver ainavu analīze – projekta vai plānojuma sadaļa, kurā tiek veikts ainavas izvērtējums, būvniecības ieceres vai plānošanas dokumenta atbilstības izvērtējums ainavas saglabājamajām vērtībām un kvalitātes mērķim, kā arī turpmākai tās attīstībai. Tajā var tikt ietverts:

- ainavas tipa analīze (unikālā, tipiskā, ekoloģiskā, kultūrvēsturiskā utt.);
- raksturīgā apbūves, tās struktūras analīze (dzīvojamās apbūve, ražošanas apbūve, darījumu apbūve, stāvu skaits, apjomu raksturojums utt.);
- estētiskās kvalitātes analīze (ēku vecums, degradācijas pakāpe, teritorijas labiekārtojums utt.);
- galveno elementu, to savstarpējās vienotības, harmonijas, mēroga, daudzveidības, akcentu, formas, struktūras, krāsas analīze (teritorijas vērtīgāko apbūves, dabas struktūras, labiekārtojuma elementi un tiem raksturīgā uzbūve);
- vēsturisko elementu, apstādījumu un to struktūras analīze;
- ainavas saglabājamo un atjaunojamo vērtību izvērtējums;
- ainavu degradējošo faktoru;
- paredzētās darbības ietekmes uz ainavu, tās vērtībām un elementiem izvērtējums;
- u.c.

Ainavu analīzes precīzu saturu, piemērošanas gadījumus un kārtību precizē RTP2030 TIAN izstrādes laikā;

- 2) Jānodrošina sabiedrības līdzdalība visos minētajos procesos saskaņā ar 3.3.5. nodaļā aprakstītajām prasībām un principiem.

¹⁶ Teritorijas attīstības plānošanas likums, 1.pants

¹⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums, 1.pants

¹⁸ MK 14.10.2014. noteikumi Nr.628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem"

¹⁹ Būvniecības likums

3.3.2. Ainavu veidošana

Ainavu TmP izstrādes ietvaros ar ainavu veidošanu tiek saprasta praktisku pasākumu kompleksa īstenošana ar mērķi uzlabot esošās vai veidot jaunas ainavas. Ainavu veidošana notiek mērķtiecīgi īstenojot konkrētas teritorijas attīstības ieceres, būvniecību, labiekārtojuma projektus, reklāmu vai svētku noformējuma izvietojumu un citus pasākumus, kas saistāmi ar ilglaicīgām vai īslaicīgām teritorijas vizuālajām un funkcionālajām izmaiņām.

Mūsdienās ainavu veidošana pilsētās lielākoties notiek saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem vai citiem normatīvajiem aktiem, ieviešot plānojumos noteiktās izmaiņas vai arī īstenojot attīstības ieceres saskaņā ar normatīvajos aktos iestrādātām prasībām.

3.3.3. Ainavu uzturēšana

Ainavu TmP izstrādes ietvaros ar ainavu uzturēšanu tiek saprasts pasākumu komplekss, kas tiek īstenots ar mērķi nodrošināt labu estētiskās, kultūrvēsturiskās un ekoloģiskās vides saglabāšanu jau esošajās ainavās. Tas ir saimnieciska rakstura pasākumu kopums, kuru mērķis ir saglabāt ainavai specifiskās (piemēram, konkrēta tipa apstādījumus, materiālu lietojumu ēku un publiskās telpas apdarē uc.) un pilsētvidē vispāratzītās kvalitātes (tīrību, kārtību, apgaismojumu u.c.). Ainavu uzturēšana ir jāveic atbilstoši teritorijas specifikai, piesaistot attiecīgus speciālistus.

3.3.4. Ainavu aizsardzība

Saskaņā ar EAK ainavu aizsardzība nozīmē darbības, kas tiek veiktas, lai saglabātu un uzturētu ainavas ievērojamās un raksturīgās īpašības, kuras ir pamatotas ar tās mantojuma vērtību, ko nosaka šīs ainavas dabiskais veidols un/vai cilvēku darbības. Ainavu TmP ietvaros ainavu aizsardzības prasības tiek piemērotas ainavām ar īpašu kultūrvēsturisko, dabas vai estētisko vērtību ar mērķi saglabāt galvenos konkrētās ainavas vērtību veidojošos elementus.

Detalizētas prasības ainavu aizsardzībai ir sniegtas arī Apstādījumu struktūras un publiskās ārtelpas TmP un Kultūrvēsturisko teritoriju TmP.

3.3.5. Sabiedrības līdzdalības organizēšana un RD institūciju atbildība ainavu pārvaldībā

Ainavu TmP ietvaros ar sabiedrības līdzdalības organizēšanu tiek saprasts pasākumu kopums ar mērķi informēt un iesaistīt sabiedrību (iedzīvotājus, ieinteresētās personas, NVO, profesionālās organizācijas uc.) teritorijas attīstības plānošanas vai īstenošanas risinājumu izstrādē. Ņemot vērā EAK uzstādījumus, ir būtiski sabiedrību iesaistīt visās ar ainavu pārvaldību saistītajās jomās.

Apkopojot un analizējot RTP2030 izstrādes laikā veikto sabiedrības līdzdalības pasākumu ietvaros iegūto iedzīvotāju priekšlikumus par nepieciešamajiem uzlabojumiem viņu dzīvesvietas tuvumā un Rīgā kopumā, redzams, ka lielākā daļa ir vērsti uz teritorijas

uzkopšanu, uzturēšanu un jaunas infrastruktūras būvniecības nepieciešamību, bet nav tiešā veidā attiecināmi uz teritorijas plānojumā vai citu plānošanas līmeņu dokumentos apskatāmajiem jautājumiem.

Pamatojoties uz apkopoto informāciju, var izdarīt vairākus secinājumus:

- 1) Iedzīvotāju ikdienas ainavu stipri ietekmē lokālas, sadzīviskas problēmas, kuru risināšana nevienmēr ir kompleksas teritorijas plānošanas jautājums.
- 2) Iedzīvotājiem nav skaidrs institūciju lomu un atbildību sadalījums, līdz ar to nereti paiet ilgs laiks līdz konkrētā problēma sasniedz atbildīgo iestādi.
- 3) Ainavu plānošana, veidošana, uzturēšana un aizsardzība ir daudzu RD un valsts institūciju un uzņēmumu darbības joma.

Par dažādu ainavu pārvaldības jomu atbildīgās institūcijas skatīt tabulā Nr. 10.

Tabula 9 Rīgas domes institūciju atbildība ainavu pārvaldībā

	PLĀNOŠANA	VEIDOŠANA	UZTURĒŠANA	AIZSARDZĪBA	SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBAS ORGANIZĒŠANA
RD Pilsētas attīstības departaments	x	x		x	x
RD Mājokļu un vides departaments	x	x	x	x	x
RD Satiksmes departaments	x	x	x	x	x
RD Īpašuma departaments	x	x	x		x
RD Pārdaugavas izpilddirekcija	x	x	x	x	x
RD Austrumu izpilddirekcija	x	x	x	x	x
RD Ziemeļu izpilddirekcija	x	x	x	x	x
RPA „Rīgas pilsētas arhitekta birojs”	x	x		x	x
RPA „Rīgas enerģētikas aģentūra”		x			
RPA „Rīgas gaisma”		x	x		
RPA „Rīgas pieminekļu aģentūra”	x	x	x		
Rīgas pilsētas būvvalde	x	x		x	x
Rīgas pašvaldības policija			x	x	

Šobrīd valsts un pašvaldības līmenī sabiedrības līdzdalību regulē vairāki normatīvie akti, kas nosaka prasības un kārtību sabiedrības iesaistei plānošanas vai būvniecības procesā:

- 1) **Vispārīgā gadījumā** – MK 25.08.2009. noteikumi Nr.970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”;
- 2) **Teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē** – MK 14.10.2014. noteikumi Nr.628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”;
- 3) **Būvniecībā** – MK 28.10.2014. noteikumi Nr.671 “Būvniecības ieceres publiskās apspriešanas kārtība”;
- 4) **Apstādījumu kopšana un uzturēšana** – MK 02.05.2012. noteikumi Nr.309 “Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža” un RD 15.01.2013. saistošie noteikumi NR.204 “Rīgas pilsētas apstādījumu uzturēšanas un aizsardzības saistošie noteikumi”;
- 5) **Ietekmes uz vidi novērtēšana** – MK 23.03.2004. noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un MK 13.01.2015. noteikumi Nr.18 “Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību”.

Nemot vērā, ka normatīvais regulējums jau šobrīd paredz sabiedrības līdzdalību visos būtiskākajos ar teritorijas attīstību un būvniecību saistītajos procesos, **nav plānota jaunu sabiedrības līdzdalības procedūru ieviešana**. Arī starptautiskā pieredze liecina, ka būtiskākais sabiedrības līdzdalības procesā ir nevis kvantitāte, bet kvalitāte.²⁰

Tāpēc pašvaldībai jāorientē turpmākais darbs sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai divos virzienos:

- 1) ievērot noteiktus principus sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai būtiskākajos ar teritorijas attīstību un būvniecību saistītajos jautājumos:
 - Iesaistīt sabiedrību **pēc iespējas agrīnā projekta izstrādes stadijā** un visu tā laiku – jo agrāk ieinteresētās puses tiek informētas par konkrētu ieceri, jo lielāka viņu uzticība un atbildība par pieņemtajiem risinājumiem. Būtiski ir arī sabiedrības līdzdalības pasākumus turpināt visā projekta izstrādes gaitā ar samērīgu regularitāti, lai nodrošinātu, ka publiski tiek pārspriesti un akceptēti pieņemtie lēmumi un iesaistītās puses būtu informētas par apsvērumiem, kas veicinājušas konkrētā lēmuma pieņemšanu. Tādējādi sabiedrības pārstāvji kļūst par aktīviem procesa līdzdalībniekiem un jūtas līdzatbildīgi projekta rezultātā.
 - Skaidri **definēt sabiedrības līdzdalības mērķi** un **izvēlēties** tam atbilstošu sabiedrības **iesaistes metodi** – pirms sabiedrības līdzdalības pasākuma uzsākšanas ir jābūt skaidram, kādu rezultātu no iesaistes procesa ir jāpanāk, kāda

²⁰ <http://www.involve.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/People-and-Participation.pdf>

ir rezultāta sasniegšanai efektīvākā metode un dalībnieku skaits, kā arī – nepieciešamais laiks un finansējums;

- Pirms sabiedrības līdzdalības pasākumu uzsākšanas, **identificēt mērķa grupas, un orientēt pasākumus uz tām** – mērķagrupas var būt dažādas (pēc vecuma struktūras, nodarbošanās, dzīvesvietas, piederības izjūtas u.c.). Pareizās mērķa grupas izvēlei ir būtiska nozīme, lai par apspriežamo projektu vai dokumentu veidotos konstruktīva;
- Jāizstrādā un jāveicina **jaunu sabiedrības līdzdalības formu īstenošana** – lai arī šobrīd saskaņā ar normatīvajiem aktiem tiek nodrošināta sabiedrības informēšana un publiskas diskusijas nozīmīgāko ar teritorijas attīstību saistīto jautājumu un projektu risināšanā, nereti sabiedrības līdzdalība ir formāla. Turpmāk pašvaldībai jāstrādā, lai dažādotu sabiedrības iesaistes formas (diskusija, tikšanās ar plašāku iesaistīto ekspertu loku, intervijas, aptaujas, plānojamās teritorijas kopīgi apmeklējumi, spēles u.t.t.);
- Izmantot **aktīvo sabiedrības pārstāvju kontaktus**, kas iegūti sabiedrības līdzdalības pasākumu laikā – aktīvie iedzīvotāji, kas labprātīgi izrāda vēlmi un iniciatīvu līdzdarboties projekta izstrādes laikā nodrošina gan aktīvu un ieinteresētu dialogu, gan var palīdzēt plašākas sabiedrības grupas uzrunāšanā;
- Jāveicina **aktīvu iedzīvotāju un kopienu veidošanās katrā Rīgas apkaimē** – līdzšinējā pieredze liecina, ka apkaimju nevalstiskās organizācijas ir labs sadarbības partneris dažādu ar teritorijas attīstību saistīto jautājumu risināšanā, jo tās dalībnieki labi pārzina konkrēto teritoriju, tām ir apkaimes iedzīvotāju atbalsts, kas ļauj pārstāvēt daudz plašāku iedzīvotāju loka viedokli konstruktīvi un mērķtiecīgi. Apkaimju biedrībām ir arī labas iemaņas sadarbībai savā starpā un ar valsts un pašvaldības institūcijām.

2) Paplašināt institūciju loku, kas veic sabiedrības līdzdalības pasākumus un nodrošināt to īstenošanu saskaņā ar augstāk minētajiem principiem. Pašvaldībai jākalpo kā piemēram privātajiem teritorijas attīstītājiem, nodrošinot kvalitatīvu sabiedrības līdzdalības procesu publiski nozīmīgu objektu plānošanas un būvniecības stadijā:

- Transporta infrastruktūra – mobilitātes mezgli (stacijas, autoostas utt.) būvniecība, jaunu ielu būvniecība, nozīmīgāko ielu rekonstrukcija un labiekārtošana, jaunu sabiedriskā transporta tīklu izbūve, sabiedriskā transporta organizācija, veloceļu būvniecība, gājēju ielu izveide u.c.
- Apstādījumu struktūra – jaunu parku un mežaparku izveide un esošo labiekārtošana, ūdensmalu labiekārtošana, skvēru un laukumu labiekārtošana u.c.
- Publiskā infrastruktūra – jaunu pašvaldības ēku būvniecība un rekonstrukcija, maģistrālo inženiertīklu būvniecība u.c.

4. Sabiedrības līdzdalība Ainavu TmP izstrādē.

Visu RTP2030 izstrādes ietvaros sagatavoto tematisko plānojumu, tai skaitā - Ainavu TmP risinājumi ir izstrādāti, pamatojoties gan uz ekspertu sniegtiem vērtējumiem, gan sabiedrības līdzdalības procesā iegūtiem materiāliem.

Visi minētie materiāli ir apspriesti Ainavu TmP darba grupās, kuras veido no Rīgas pašvaldības iestādēm pieaicināti kompetenti speciālisti un profesionālo organizāciju biedri. Visu tematisko plānojumu izstrādē tika izmantota informācija, kas tika saņemta RTP2030 izstrādes ietvaros speciāli organizētajos sabiedrības līdzdalības pasākumos:

1. oficiāli saņemtie attīstības priekšlikumi (kopumā vairāk nekā 600 priekšlikumu),
2. iedzīvotāju aptauja 58 Rīgas apkaimēs – katrā apkaimē aptaujāti vidēji 140 iedzīvotāji, kopskaitā 8000 Rīgas iedzīvotāji,
3. sabiedrības līdzdalības pasākuma „Apkaimju sanāksmes” ietvaros saņemtie iedzīvotāju priekšlikumi – 18 apkaimju sanāksmes tika organizētas tā, lai tiktu aptvertas visas Rīgas apkaimes. Kopumā pasākumus apmeklēja aptuveni 1000 iedzīvotāji un sanāksmju ietvaros saņemti 700 priekšlikumi.
4. sabiedrības līdzdalības pasākuma „Tematiskie semināri” ietvaros 194 dalībnieki darbojās četros semināros par tēmām “Mājoklis”, “Vide”, “Darbs” un “Transports” un iedzīvotājiem sadarbojoties ar pašvaldības darbiniekiem tika rasti risinājumi 16 dažādiem problēmjautājumiem (pa četriem katrā seminārā).
5. Sabiedrības līdzdalības pasākuma „Apkaimju gids” ietvaros, kas norisinājās 19 apkaimēs un kurā piedalījās ~ 450 iedzīvotāji saņemtie iedzīvotāju priekšlikumi ~ 800.
6. Zīmējumu un eseju konkursa “Mana apkaime. Manas apkaimes stāsts” ietvaros 5.-9. klašu skolēnu sagatavotās esejas un zīmējumi (81 esēja un 205 zīmējumi);
7. Ainavu TmP projekts ir pārspriests paplašinātajā darba grupā ar iedzīvotāju, nevalstisko organizāciju un citu RD struktūrvienību piedalīšanos.

PIELIKUMI